

ISSN 2786-7501 (Print)
ISSN 2786-751X (Online)
<https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3>

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

SCIENTIFIC WORKS
OF INTERREGIONAL ACADEMY
OF PERSONNEL MANAGEMENT

PEDAGOGICAL SCIENCES

Випуск 3 (56), 2023

Видавничий дім
“Гельветика”
2023

Редакційна колегія

Бахов І.С., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу, ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна (головний редактор)

Безверхня Г.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, професор, професор кафедри фізичної культури, спорту та здоров'я, Луцький національний технічний університет, Україна

Блажко О.А., доктор педагогічних наук, професор, декан природничо-географічного факультету, професор кафедри хімії та методики навчання хімії, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна

Бондаренко В.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної фізичної підготовки, Національна академія внутрішніх справ, Україна

Вальчук-Оркуша О.М., доктор габілітований, Факультет географічних і геологічних наук, Університет імені Адама Міцкевича у Познані (Uniwersytet imeni Adama Mickiewicza w Poznaniu), Польща

Василишина Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Національний авіаційний університет, Україна

Герасименко Л.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та філософії, Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, Україна

Головач Н.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри управління персоналом та економіки праці, ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна

Замелюк М.І., кандидат педагогічних наук, викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, Україна

Кисленко Д.П., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені Князя Володимира Великого, ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», Україна

Костікова І.І., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики англійської мови, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Україна

Кравченко Т.П., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, Університет Григорія Сковороди в Переяславі, Україна

Марцева Л.А., доктор педагогічних наук, доцент, заступник директора Вінницького регіонального центру оцінювання якості освіти, доцент кафедри комп'ютерної інженерії та кібербезпеки, Державний університет «Житомирська політехніка», Україна

Млинарчук-Соколовська Анна (Anna Mlynarczuk-Sokołowska), доктор наук, професор, факультет педагогіки, Білостоцький університет (University of Białystok), Білосток, Польща

Москаленко О.І., доктор педагогічних наук, професор кафедри авіаційних робіт та послуг (англомовний проєкт), Національний авіаційний університет, Україна

Осадченко Т.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна

Пліско В.І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й методики фізичного виховання, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Україна

Поліщук Г.В., доктор педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її викладання, Центральноукраїнський національний педагогічний університет імені Володимира Винниченка, Україна

Потапчук Т.В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної та спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна

Рибалко П.Ф., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики фізичної культури, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Україна

Рижиков В.С., доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник, Військовий Інститут Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, Україна

Даріуш В. Скальські (Dariush V. Skalski), доктор педагогічних наук, кандидат наук з фізичної культури, інженер, професор, Секція плавання та рятування на воді, Академія Фізичного Виховання та Спорту (Academy of Physical Education and Sports), Польща

Солтик О.О., доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання і спорту, Хмельницький національний університет, Україна

Цибульська В.В., кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання і спортивних дисциплін, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Україна

Чернуха Н.М., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації і соціальної педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Затверджено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 7 від 5.07.2023 року)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 25198-15138Р, видане Міністерством юстиції України 21.06.2022 р.

DOI: 10.32689/maup.ped

Наукові праці МАУП. Педагогічні науки. 2023. Вип. 3 (56). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. 28 с.

Публікуються статті науковців, які досліджують актуальні проблеми розвитку педагогічних наук. Для науковців, викладачів, студентів та всіх, кого цікавить розвиток педагогічних наук в Україні.

ЗМІСТ

Олена ГАЛИЦЬКА AFFEKTIVE, INTERAKTIVE, BINDENDE INDIKATOREN SOZIALER ONLINE-PRÄSENZ.....	5
Тетяна ЗАХАРІНА АНАЛІЗ ПРАКТИК І ПРОЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ.....	10
Natalia HONCHARENKO-ZAKREVSKA, Olga VERKHOVTSOVA DECOUVERTE DE LA CULTURE DES PAYS FRANCOPHONES EN COURS DE FRANÇAIS.....	17
Тетяна ПОТАПЧУК, Володимир ОНИЦУК, Наталія АННЕНКОВА ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ У ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ.....	22
Zhang LIANG USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES FOR QUALITY MANAGEMENT OF PHYSICAL EDUCATION IN CHINA.....	28
Dariusz SKALSKI, Nataliia TSYHANOVSKA UJĘCIE DEFINICYJNE POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ KULTURY FIZYCZNEJ I JEJ ODNIESIENIE DO EDUKACJI ZDROWOTNEJ I OGÓLNYCH ZAGADNIEŃ PEDAGOGICZNYCH.....	33

CONTENTS

Olena HALYTSKA

AFFECTIVE, INTERACTIVE, COHESIVE INDICATORS
OF ONLINE SOCIAL PRESENCE.....5

Tetiana ZAKHARINA

ANALYSIS OF PRACTICES AND PROJECTS
OF SOCIAL REINTEGRATION OF HYBRID WAR VETERANS
IN THE CONDITIONS OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY.....10

Natalia HONCHARENKO-ZAKREVSKA, Olga VERKHOVTSOVA

DISCOVERING THE CULTURE OF FRENCH-SPEAKING COUNTRIES
IN FRENCH LESSONS.....17

Tetyana POTAPCHUK, Volodymyr ONYSCHUK, Nataliia ANNENKOVA

EXECUTIVE SKILL IN THE CREATIVE DEVELOPMENT
OF MUSIC EDUCATION STUDENTS.....22

Zhang LIANG

USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES FOR QUALITY MANAGEMENT
OF PHYSICAL EDUCATION IN CHINA.....28

Dariusz SKALSKI, Nataliia TSYHANOVSKA

THE DEFINITION OF POLISH AND UKRAINIAN PHYSICAL CULTURE
AND ITS RELATION TO HEALTH EDUCATION AND GENERAL PEDAGOGICAL ISSUES.....33

УДК 811.112.2'342.21

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.1>**Олена ГАЛИЦЬКА**

докторка філософії, доцентка, доцентка кафедри німецької філології, Волинський національний університет імені Лесі Українки, проспект Волі, 13, Луцьк, 43025, Україна
ORCID: 0000-0003-0677-2071

Olena HALYTSKA

PhD in Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Department of German Philology, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13, Voli Ave, Lutsk, 43025, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0677-2071

**AFFEKTIVE, INTERAKTIVE, BINDEnde INDIKATOREN
SOZIALER ONLINE-PRÄSENZ****АФЕКТИВНІ, ІНТЕРАКТИВНІ, КОГЕЗІЙНІ ІНДИКАТОРИ
СОЦІАЛЬНОЇ ОНЛАЙН-ПРИСУТНОСТІ****AFFECTIVE, INTERACTIVE, COHESIVE INDICATORS
OF ONLINE SOCIAL PRESENCE**

У статті проаналізовано фідбеки тьюторів та учасників онлайн-курсів на онлайн-платформі Moodle з метою виявлення індикаторів соціальної онлайн-присутності. Зворотний зв'язок в онлайн-контексті виконує іншу функцію, ніж у контексті особистого спілкування: комунікацію передбачено головним чином письмово. Зворотний зв'язок корисний як для особи, що його надає, так і для особи, що його отримує. Тому у статті проаналізовано приклади форумних повідомлень, які презентують зворотний зв'язок тьюторів та учасників з онлайн-контекстів. З одного боку, ми сконцентрувалися на текстовому повідомленні, а, з іншого боку, також урахували контекст, в якому були зроблені ці записи, і презентували три групи індикаторів соціальної онлайн-присутності: афективні, інтерактивні та когезійні. Досліджено функції та цілі цих індикаторів. Когезійні індикатори слугують для з'єднання повідомлень усіх учасників електронних курсів та сприяння їх співпраці. Йдеться про повідомлення у форумі учасників, які цитують повідомлення інших, погоджуються або не згоджуються з ними, висловлюють похвалу або підтримку та запрошують до подальших реакцій. Саме когезійні індикатори допомагають створити спільне онлайн-середовище та зміцнити причетність до онлайн-контексту. Інтерактивні індикатори використовуються для сприяння взаємодії та обміну думок серед учасників онлайн-курсу. Ці індикатори використовуються для задавання питань, ініціювання обговорень, обміну думками та досвідом, а також для надання фідбеку та реакції на нього. Інтерактивні індикатори сприяють збільшенню участі та активної взаємодії учасників форумів, створюючи живий та динамічний форум. Афективні індикатори слугують для вираження емоцій та настроїв, а також допомагають встановити особистий зв'язок, висловлювати співпереживання та впливати на атмосферу у форумі. Вони сприяють також створенню позитивного та емоційного середовища комунікації.

Ключові слова: афективні індикатори, когезійні індикатори, інтерактивні індикатори, соціальна присутність, دیجیتالне навчання.

The article presents an analysis of social presence indicators of German online communication. We want to examine contributions from tutors and participants in forums on the learning platform Moodle and identify indicators of online social presence, their functions and aims. Feedback in online contexts serves a different function than in face-to-face contexts: online communication primarily takes place in writing. Feedback is beneficial for both parties, the feedback provider, and the feedback recipient. In this article, we deal with example forum posts that represent tutor feedback and participant feedback from online contexts. We focused on the texts themselves, but we also considered the context in which these forum posts were made and presented three indicators. The cohesive indicators serve the function of connecting participants' contributions and promoting collaboration. They relate to the contributions of other participants, quoting them, agreeing or disagreeing, giving praise or encouragement, and inviting further reactions. The cohesive indicators help to establish a common ground, strengthen the sense of belonging, and develop a supportive and cooperative community in the forum. The interactive indicators are used to promote interaction and exchange among participants. They can be used to ask questions, initiate discussions, share opinions and experiences, as well as provide feedback and responses. The interactive indicators contribute to increasing participation and active engagement of forum participants, creating a lively and dynamic forum. The affective indicators serve to express emotions and moods. They allow participants to communicate their feelings, opinions, and reactions to specific topics or contributions. The affective indicators help establish a personal connection, express empathy, and influence the atmosphere in the forum. They contribute to creating a positive and emotionally engaging communication environment. The study showed that affective, interactive, and cohesive indicators contribute to improving communication and interaction in a forum. They facilitate the exchange of thoughts, opinions, and experiences, increase participation, and create a positive and inclusive atmosphere for all participants in the online course. The practical application of research materials and results may be seen in their use in teaching online courses.

Key words: social presence, affective indicators, interactive indicators, cohesive indicators, online learning.

Problemaufriss. Blended Learning und Online Learning stellen für Lesya Ukrainka Volyn National University im digitalen Zeitalter eine zentrale Herausforderung dar. Es verwundert daher nicht, dass Blended Learning und Online Learning eine feldübergreifende Wirkung entfalten (s. Halytska, Lozytska 2022 [2]). Das Thema «Online tutorieren» hatte mich interessiert und ich entschloss mich, dazu selbst 2023 zwei Fortbildungen – «Online Tutorieren» (Goethe-Institut Berlin) und «DLL-Trainer*innenschulung Aman 2023» (Goethe-Institut Aman) zu besuchen. Die Fortbildungen faszinierten mich sofort. Mit einfachen Tools, wie etwa einem Forum, kann sinnvolles Online-Lernen verwirklicht werden. Bei Online-Kursen zählen Diskussionsforen, Nachrichtenforen, E-Mail, Wiki zu den wichtigsten asynchronen Werkzeugen (vgl. [1; 3]).

Die Diskussion und Forschung zu social presence Indikatoren oder Indikatoren sozialer Präsenz (zu einem Überblick vgl. u. a. Swan 2002; Lomicka, Lord 2007; Sung, Mayer 2012) hat sich in den letzten 20 Jahren v. a. an der veränderten Einstellung zu Rückmeldungen bei Online-Kursen orientiert. Es gibt viele Kategorien, Faktoren, Indikatoren und Strategien, um soziale Präsenz in Online-Umgebungen zu schaffen. «Die Art und Weise, wie Lehr-/Lernszenarien strukturiert sind, ist abhängig von dem Verständnis, *was wie* in dem jeweiligen Szenario vermittelt und gelernt werden soll» [5, S. 5].

Im Großteil der neueren Fachliteratur zu Indikatoren sozialer Präsenz wird darauf verwiesen, dass man sich als Tutor/in der Wirkung der bestimmten sprachlichen und anderen Mittel bewusst sein sollte und diese proaktiv in der Online-Interaktion mit den Lerngruppen eingesetzt werden sollten.

Forschungsstand. R. Rourke, T. Anderson, R. Garrison, W. Archer (2001), K. Swan (2002) haben mit ihrer Forschung Grundlagen zu dem Aspekt sozialer Präsenz gelegt, die später von L. Lomicka, G. Lord (2007) und E. Sung, R. Mayer (2012) weiterentwickelt wurden.

K. Swan [10] entwickelte die Kategorisierung der von Rourke 1999 identifizierten ‚social presence‘ Indikatoren weiter. Er kristallisierte drei Gruppen von Indikatoren heraus: die affektiven oder gefühlsbetonten Indikatoren, die interaktiven Indikatoren und die bindenden bzw. zusammenführenden Indikatoren:

- affektive Indikatoren (engl. affective indicators) (Parasprache (Emoticons, Symbole, Punctuation usw.), Emotion (Wörter der Gefühle), Werte, Humor (Ironie, Sarkasmus, Understatement), Auskünfte über eigene Person [10, S. 37]);

- interaktive Indikatoren (engl. interactive indicators) (Grußformeln, Anreden, Bezüge auf

die Gruppe, Ausdrücke, die eine sozialisierende Funktion haben und Mitteilungen, die sich nicht direkt auf den Kurs beziehen, Reflexionen zum Kurs selbst [10, S. 38]);

- bindende Indikatoren (engl. cohesive indicators) (direkte Bezüge und Zitate aus den Beiträgen anderer, Zustimmung und Ablehnung in Bezug auf die Beiträge anderer, Einverständnis, Lob, Ermutigung, mit Hilfe von Fragen und anderen Mitteln zu Reaktionen einladen, persönliche Ratschläge geben [10, S. 38]).

«Eine zentrale Fertigkeit, die die ‚social presence‘ eines Lerners/einer Lernerin in einer online interagierenden Lerngruppe bestimmt, ist die Art und Weise, wie man es schafft, seine Persönlichkeit, seine Gefühle und seine Individualität angemessen in schriftlicher Form zu kommunizieren [...] Dabei wurden die Aspekte von Lerner/innen-Beiträgen untersucht, die besonders zur Schaffung eines Gruppengefühls beitragen können. Gleichzeitig bietet vor allem die Art und Weise, wie man miteinander kommuniziert eine Möglichkeit zur Motivation anderer» [7, S. 12]. Die Rückmeldung steht den Teilnehmenden eines Online-Kurses digital dauerhaft zur Verfügung und «sie können in Ruhe überlegen, was sie aus den Rückmeldungen machen» [4, S. 40].

Ziele unserer Untersuchung. Unsere Betrachtungen verfolgen zwei Hauptziele. Ich möchte Beiträge von Tutor*innen und Teilnehmenden aus Foren auf der Lernplattform Moodle untersuchen und Indikatoren sozialer Präsenz, ihre Funktion und Zwecke identifizieren. Für das ausführliche, formative Tutorenfeedback und Feedback der Teilnehmenden eignen sich auch Diskussionsforen, Blogs, E-Mails, Wikis. Das Feedback in Online-Kontexten hat eine andere Funktion als in Präsenzkontexten: die Kommunikation findet vorwiegend schriftlich statt. Aber das Feedback ist ein Gewinn für Feedback-Geber und Feedback-Nehmer.

Untersuchungsergebnisse. In diesem Artikel beschäftige ich mich mit Beispieleinträgen, die Tutorenfeedback und Feedback der Teilnehmenden aus Online-Kontexten darstellen. Ich habe mich einerseits auf die Beiträge selbst konzentriert, andererseits aber auch überlegt, in welchem Zusammenhang diese Beiträge getätigt wurden und ich habe überlegt, ob ich selbst diese Einträge anders gestaltet hätte.

Die bindenden bzw. zusammenführenden Indikatoren haben die Funktion, die Beiträge der Teilnehmenden miteinander zu verbinden und die Zusammenarbeit zu fördern. Sie beziehen sich auf die Beiträge anderer Teilnehmer*innen, zitieren diese, stimmen zu oder widersprechen, geben Lob oder Ermutigung und laden zu weiteren Reaktionen ein. Bindende Indikatoren helfen

dabei, eine gemeinsame Grundlage zu schaffen, das Gefühl der Zusammengehörigkeit zu stärken und eine unterstützende und kooperative Gemeinschaft im Forum zu entwickeln.

Folgende Beispiele aus Tutorenbeiträgen verdeutlichen die Zwecke der bindenden Indikatoren:

- direkte Bezüge und Zitate aus den Beiträgen anderer: *Wie [Benutzername] bereits erwähnt hat, ... In Bezug auf den Beitrag von [Benutzername] würde ich gerne hinzufügen, ... Ich stimme dem Zitat von [Benutzername] vollkommen zu: ... ;*

- Zustimmung und Ablehnung in Bezug auf die Beiträge anderer: *Ich bin ganz deiner Meinung, [Benutzername]. Ich sehe das anders und möchte darauf hinweisen, dass ... Ich stimme dem Beitrag von [Benutzername] voll und ganz zu;*

- Einverständnis, Lob und Ermutigung: *Das hast du großartig erklärt, [Benutzername]. Vielen Dank! Ich schließe mich deinem Standpunkt an, [Benutzername]. Mach weiter so, [Benutzername]. Deine Beiträge sind wirklich wertvoll;*

- Einladen zu Reaktionen durch Fragen und andere Mittel: *Was denkt ihr darüber? Ich würde gerne eure Meinung hören. Habt ihr ähnliche Erfahrungen gemacht? Erzählt doch mal. Welche Vorschläge habt ihr, um dieses Problem anzugehen?;*

- persönliche Ratschläge geben: *Meiner Erfahrung nach könnte es hilfreich sein, ... Ich würde dir raten, ... Wenn du Schwierigkeiten hast, könntest du folgendes versuchen:*

Die bindenden bzw. zusammenführenden Indikatoren haben verschiedene Zwecke:

a) Verbindung von Beiträgen: Bindende Indikatoren ermöglichen es den Teilnehmenden, direkte Bezüge zu den Beiträgen anderer zu setzen. Durch Zitate, Referenzen oder Bezugnahmen auf vorherige Beiträge entsteht eine Verbindung und ein Zusammenhang zwischen den Diskussionen. Dies trägt dazu bei, die Kontinuität der Online-Gespräche zu wahren und einen fließenden asynchronen Austausch zu fördern.

b) Zustimmung und Ablehnung ausdrücken: Bindende Indikatoren ermöglichen es den Teilnehmenden, ihre Zustimmung oder Ablehnung in Bezug auf die Beiträge anderer auszudrücken. Durch die direkte Erwähnung von Gemeinsamkeiten oder Unterschieden können Diskussionen vertieft und verschiedene Standpunkte verdeutlicht werden. Dies trägt zur Vielfalt der Meinungen und zum kritischen Denken bei.

c) Lob und Ermutigung geben: Durch bindende Indikatoren können Forumsteilnehmer*innen

Lob, Anerkennung und Ermutigung für besonders wertvolle oder gut formulierte Beiträge anderer Teilnehmer*innen aussprechen. Dies fördert ein positives und unterstützendes Umfeld und ermutigt andere, sich weiterhin aktiv am Forum zu beteiligen.

d) Einladung zu Reaktionen: Bindende Indikatoren können durch Fragen oder andere Mittel andere Teilnehmer*innen dazu einladen, auf bestimmte Beiträge zu reagieren. Dies fördert die Interaktion und den Austausch von Gedanken und Meinungen zwischen den Teilnehmer*innen und erweitert die Diskussion.

e) Persönliche Ratschläge geben: Durch bindende Indikatoren können Forumsteilnehmer*innen persönliche Ratschläge oder Empfehlungen an andere Teilnehmer*innen geben. Dies kann beispielsweise in Form von Erfahrungsberichten, Tipps oder Hinweisen geschehen. Solche Ratschläge können helfen, gemeinsam Lösungen zu finden oder den digitalen Lernprozess zu unterstützen.

Die interaktiven Indikatoren dienen dazu, die Interaktion und den Austausch zwischen den Teilnehmenden zu fördern. Sie können verwendet werden, um Fragen zu stellen, Diskussionen anzustoßen, Meinungen und Erfahrungen zu teilen sowie Feedback und Rückmeldungen zu geben. Interaktive Indikatoren tragen dazu bei, die Beteiligung und aktive Teilnahme der Forumsteilnehmer*innen zu erhöhen und ein lebendiges und engagiertes Forum zu schaffen.

Die exemplarische Analyse verdeutlicht, dass die interaktiven Indikatoren mehrere Zwecke haben:

- Grußformeln und Begrüßungen: *Herzlich willkommen!*

- Anreden: *Liebe Teilnehmerinnen und Teilnehmer;*

- Bezüge auf die Gruppe: *Was denkt ihr darüber? Habt ihr ähnliche Erfahrungen gemacht?*

- Ausdrücke mit sozialisierender Funktion oder soziales Miteinander: *Ich hoffe, es geht euch allen gut. Ich freue mich auf eure Beiträge. Lasst uns gemeinsam diskutieren und voneinander lernen. Vielleicht könnten wir eine virtuelle ZOOM-Veranstaltung planen?*

- Mitteilungen, die sich nicht direkt auf den Kurs beziehen: *Ich wollte euch mitteilen, dass ich für ein paar Tage abwesend sein werde. Hat jemand Empfehlungen für ein gutes Buch in diesem Thema? Ich möchte euch auf eine interessante Veranstaltung hinweisen, die nächste Woche stattfindet?*

- Reflexionen zum Kurs selbst: *Ich finde den Kursinhalt sehr interessant und gut strukturiert. Die Diskussionen hier im Forum*

sind sehr bereichernd. Mir gefällt die interaktive Gestaltung des Kurses.

Die interaktiven Indikatoren haben mehrere Zwecke:

a) Fragen stellen: Durch das Stellen von Fragen können andere Teilnehmer*innen dazu ermutigt werden, ihre Gedanken und Meinungen zu einem bestimmten Thema einzubringen. Fragen können Diskussionen anregen und unterschiedliche Perspektiven hervorbringen.

b) Diskussionen anstoßen: Indem interaktive Indikatoren verwendet werden, können Forumsteilnehmer*innen Diskussionen zu relevanten Themen oder Beiträgen starten. Dies fördert den Gedankenaustausch und ermöglicht es den Teilnehmern, verschiedene Standpunkte zu erörtern.

c) Meinungen und Erfahrungen teilen: Interaktive Indikatoren ermöglichen es den Teilnehmer*innen, ihre eigenen Meinungen, Erfahrungen oder Expertise zu teilen. Dies kann zur Vielfalt der Diskussionen beitragen und anderen Teilnehmer*innen neue Perspektiven bieten.

d) Feedback und Rückmeldungen geben: Durch interaktive Indikatoren können Forumsteilnehmer*innen Feedback zu Beiträgen, Ideen oder Vorschlägen anderer geben. Dies unterstützt den digitalen Lernprozess und ermöglicht es den Teilnehmer*innen, ihre Gedanken und Anregungen zu äußern.

e) Gemeinsame Lösungen finden: Interaktive Indikatoren können verwendet werden, um andere Teilnehmer*innen zur Zusammenarbeit einzuladen und gemeinsam Lösungen für bestimmte Probleme oder Herausforderungen zu finden. Sie fördern den kooperativen Austausch und können zu kreativen Lösungsansätzen führen.

Die affektiven oder gefühlsbetonten Indikatoren dienen dazu, Emotionen und Stimmungen auszudrücken. Sie ermöglichen es den Teilnehmenden, ihre Gefühle, Meinungen und Reaktionen auf bestimmte Themen oder Beiträge zu kommunizieren. Affektive Indikatoren helfen dabei, eine persönliche Verbindung herzustellen, Empathie auszudrücken und die Atmosphäre im Forum zu beeinflussen. Sie tragen zur Schaffung einer positiven und emotionalen Kommunikationsumgebung bei:

- Paraspache: Textart: Fettgedruckter Text, kursiver Text, durchgestrichener Text usw., Akzentuierung: Mehrere Ausrufezeichen (!!!), Fragezeichen (???), Punkte (...). Emoticons: :-),

:(, :-D, ;-) usw. Wiederholung von Buchstaben: Soooo schön! Gaaaaanz toll!

- Emotion: Glück: *fröhlich, begeistert, freudig, euphorisch* usw.

- Werte: Solidarität: *solidarisch, mitfühlend, hilfsbereit, unterstützend* usw.

- Humor: Ironie: *"Das hast du ja mal wieder super gemacht!"* Sarkasmus: *"Na klar, weil das immer so gut funktioniert ..."*

Je nach Kontext und Zielgruppe können sich die Ausdrücke jedoch leicht unterscheiden.

Schlussfolgerungen und Perspektive. Die Analysen der Indikatoren sozialer Online-Präsenz haben ergeben, dass insgesamt affektive, interaktive und bindende Indikatoren dazu beitragen, die Kommunikation und Interaktion in einem Forum zu verbessern. Sie fördern den Austausch von Gedanken, Meinungen und Erfahrungen, erhöhen die Beteiligung und schaffen eine positive und verbindende Atmosphäre für alle Teilnehmenden des Online-Kurses. Die Verwendung interaktiver Indikatoren hilft dabei, die Beteiligung und aktive Teilnahme der Forumsteilnehmer*innen zu erhöhen, den Informationsaustausch zu erleichtern und eine dynamische und engagierte Diskussionsumgebung zu schaffen. Sie sind ein wichtiges Instrument, um den Austausch von Wissen, Erfahrungen und Ideen in einem Forum zu fördern. Die Verwendung von bindenden bzw. zusammenführenden Indikatoren fördert den Zusammenhalt und die Zusammenarbeit in einem Forum. Sie tragen dazu bei, ein Gefühl der Gemeinschaft und des gegenseitigen Respekts zu schaffen und den Austausch von Informationen und Ideen zu erleichtern. Affektive Indikatoren helfen dabei, eine persönliche Verbindung herzustellen, Empathie auszudrücken und die Atmosphäre im Forum zu beeinflussen.

Als Ergebnis konnte ein umfangreicher Katalog von Indikatoren sozialer Präsenz erarbeitet werden, mit dessen Hilfe Motivationsbeiträge sinnvoll sind. Die untersuchten Indikatoren wirken motivierend und konstruktiv auf den Empfänger und ihn so bewegen, die dort genannten Mittel zu akzeptieren und gegebene Hinweise produktiv umzusetzen.

Weitere Studien können untersuchen, wie verschiedene Kontexte die Wahrnehmung von Indikatoren sozialer Präsenz beeinflussen, z. B. wie Altersgruppen, kulturelle Unterschiede oder Besonderheiten bestimmter Gruppen die Wahrnehmung von Indikatoren beeinflussen.

Literatur:

1. Dundler S. Für Entdecker: Ihr Weg zum Online-Coach. Vielfalt, Anforderungen und Einsatzmöglichkeiten von Formaten und Methoden des virtuellen Coachings. Bonn: managerSeminare, 2020. 352 S.

2. Halytska O., Lozytska M. The Main Directions of Information and Communication Technologies Implementation in the Process of Teaching German to Students of Philology. *Information Technologies and Learning Tools*. 2022. No. 88(2). Pp. 56–73. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4686>.
3. Häfele H., Maier-Häfele K. 101 Online-Seminarmethoden. Methoden und Strategien für die Online- und Blended-Learning-Seminarpraxis. Bonn: managerSeminare, 2020. 360 S.
4. Heusinger M. Lernprozesse digital unterstützen. Ein Methodenbuch für den Unterricht. Weinheim Basel: Beltz, 2020. 160 S.
5. Kergel D., Heidkamp-Kergel B. E-Learning, E-Didaktik und digitales Lernen. Wiesbaden: Springer VS, 2020. 105 S.
6. Lomicka, L., und Lord, G. Social presence in virtual communities of foreign language (FL) teachers. *System*. 2007. 35. Pp. 208–228.
7. Motivation. Hybrides Sprachenlernen. Handbuch. S. 1–17. URL: <https://lernen.goethe.de/moodle/mod/book/view.php?id=73656350&chapterid=20807633>.
8. Rourke, L., Anderson, T., Garrison, R., & Archer, W. Assessing social presence in asynchronous text-based computer conferencing. *Journal of Distance Education*. 2001. 14(2). Pp. 50–71.
9. Sung E., Mayer R.E. Five facets of social presence in online distance education. *Computers in Human Behavior*. 2012. Vol. 28, Issue 5. Pp. 1738–1747. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.04.014>.
10. Swan K. Building Learning Communities in Online Courses: The Importance of Interaction. *Education, Communication and Information*. 2002. Vol. 2, No. 1. Pp. 23–49. DOI: 10.1080/1463631022000005016. URL: https://www.researchgate.net/publication/250889477_Building_Learning_Communities_in_Online_Courses_The_Importance_of_Interaction.

References:

1. Dundler, S. (2020). *Für Entdecker: Ihr Weg zum Online-Coach [For Explorer: Your Way to Becoming an Online Coach]*. Bonn: managerSeminare [in German].
2. Halytska, O., Lozytska, M. (2022). The Main Directions of Information and Communication Technologies Implementation in the Process of Teaching German to Students of Philology. *Information Technologies and Learning Tools*, 88(2), 56–73. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4686>.
3. Häfele, H., Maier-Häfele, K. (2020). *101 Online-Seminarmethoden [101 Online Seminar Methods]*. Bonn: managerSeminare [in German].
4. Heusinger, M. (2020). *Lernprozesse digital unterstützen [Support Learning Processes Digitally]*. Weinheim Basel: Beltz [in German].
5. Kergel, D., Heidkamp-Kergel, B. (2020). *E-Learning, E-Didaktik und digitales Lernen [E-Learning, E-Didactics and Digital Learning]*. Wiesbaden: Springer VS [in German].
6. *Motivation. Hybrides Sprachenlernen [Motivation. Hybrid Language Learning]*. (2023). Retrieved from <https://lernen.goethe.de/moodle/mod/book/view.php?id=73656350&chapterid=20807633> [in German].
7. Lomicka, L., und Lord, G. (2007). Social presence in virtual communities of foreign language (FL) teachers. *System*, 35, 208–228.
8. Rourke, L., Anderson, T., Garrison, R., & Archer, W. (2001). Assessing social presence in asynchronous text-based computer conferencing. *Journal of Distance Education*, 14(2), 50–71.
9. Sung, E., Mayer, R.E. (2012). Five facets of social presence in online distance education. *Computers in Human Behavior*, 28 (5), 1738–1747. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.04.014>.
10. Swan, K. (2002). Building Learning Communities in Online Courses: The Importance of Interaction. *Education, Communication and Information*, 2 (1), 23–49. 10.1080/1463631022000005016.

УДК 364.6:355.1-057.36(477)

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.2>**Тетяна ЗАХАРІНА**

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи, Національного університету «Чернігівська політехніка», вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, Україна 14035, tanyakolenichenko@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0357-745

Tetiana ZAKHARINA

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Senior Lecturer at the Department of Social work Chernihiv Polytechnic National University, Shevchenko Street, 95, Chernihiv, 14035, tanyakolenichenko@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0357-745

АНАЛІЗ ПРАКТИК І ПРОЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВІТЕРАНІВ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

ANALYSIS OF PRACTICES AND PROJECTS OF SOCIAL REINTEGRATION OF HYBRID WAR VETERANS IN THE CONDITIONS OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY

Реінтеграція ветеранів є важливим завданням держави й соціальних інституцій. В статті проаналізовано нормативні і законодавчі акти з питань державного регулювання процесу реінтеграції ветеранів, визначено стан досліджуваної проблеми у провідних наукових працях з галузі соціології та соціальної роботи; здійснено ґрунтовний аналіз Концепції реінтеграції та підтримки учасників бойових дій у м. Києві, як прикладу стратегічного планування реінтеграційної програми.

***Мета статті** полягає в аналізі наявних практик і проєктів соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни в умовах сучасного українського соціуму та окреслення кола проблем, що стоять на заваді ефективному запровадженню комплексу механізмів соціальної реінтеграції. Досягнення поставленої мети здійснювалося шляхом виконання ряду завдань: визначити місце поняття «соціальна реінтеграція військовослужбовців і ветеранів» у системі категорій, що використовуються в соціології та соціальній роботі; проаналізувати досвід соціальної реінтеграції в Україні на основі наявних програм та концепцій; виявити можливості покращення процесу реінтеграції військовослужбовців та ветеранів шляхом оптимізації існуючої практики соціальної реінтеграції.*

***Методологія** статті полягає у системному аналізі та комплексному підході до вивчення провідного наукового досвіду, нормативних та законодавчих актів, соціально-економічних процесів, пов'язаних із реінтеграцією військовослужбовців та ветеранів. Наряду із загальнонауковими, застосовувалися методи статистичного дослідження, моделювання, експертних оцінок та ін.*

***Наукова новизна** дослідження полягає у визначенні комплексу механізмів соціальної реінтеграції на основі аналізу існуючих програм та концепцій реінтеграції ветеранів в Україні.*

***Висновки** статті узагальнюють основні тенденції реінтеграційної діяльності в сучасному українському соціумі, окреслюють основні перешкоди та шляхи удосконалення процесу реінтеграції ветеранів, визначають перспективи подальших досліджень.*

***Ключові слова:** реінтеграція, ветеран, концепція, державна політика, законодавчий акт, соціальна адаптація.*

Reintegration of veterans is an important task of the state and social institutions. The article analyzes normative and legislative acts on the state regulation of the process of reintegration of veterans, defines the state of the investigated problem in leading scientific works in the field of sociology and psychology; a thorough analysis of the Concept of reintegration and support of combatants in Kyiv was carried out, as an example of strategic planning of the reintegration program.

***The purpose** of the article is to analyze the existing practices and projects of social reintegration of veterans of the hybrid war in the conditions of modern Ukrainian society and outline the range of problems that stand in the way of the effective introduction of a complex of social reintegration mechanisms. Achieving the set goal was accomplished by performing a number of tasks: determining the place of the concept of "social reintegration of servicemen and veterans" in the system of categories used in sociology and social work; to analyze the experience of social reintegration in Ukraine based on existing programs and concepts; identify opportunities for improving the process of reintegration of servicemen and veterans by optimizing the existing practice of social reintegration.*

***The methodology** of the article consists in a systematic analysis and a comprehensive approach to the study of leading scientific experience, normative and legislative acts, socio-economic processes related to the reintegration of military personnel and veterans. Along with general scientific methods, methods of statistical research, modeling, expert evaluations, etc. were used.*

***The scientific novelty of the research** consists in determining the complex of mechanisms of social reintegration based on the analysis of existing programs and concepts of reintegration of veterans in Ukraine.*

***The conclusions** of the article summarize the main trends of reintegration activities in modern Ukrainian society, outline the main obstacles and ways to improve the process of reintegration of veterans, determine the prospects for further research.*

***Key words:** reintegration, veteran, concept, state policy, legislative act, social adaptation.*

Постановка проблеми. Проблеми, пов'язані з функціонуванням системи соціальної реабілітації взагалі та реінтеграції військовослужбовців – учасників збройних конфліктів, зокрема, традиційно розглядаються в рамках завдань організації соціальної політики держави, оскільки здебільшого віднесено чинним законодавством України до компетенції органів соціального захисту населення.

Категорія «соціальна реінтеграція військовослужбовців та ветеранів» пов'язана з системою понять, що охоплюють усі явища суспільної життєдіяльності, включаючи всі види культурної, трудової, економічної та іншої діяльності соціальних груп та індивідів, які в опинилися в умовах соціальної ізоляції, дискримінації з боку суспільства чи вважають себе такими. Поняття «соціальна реінтеграція військовослужбовців та ветеранів» відображає процесуальні характеристики повернення учасників бойових дій до нормального мирного життя серед людей, не травмованих військовими діями [1; 2].

Реінтеграційні програми, що існують на сьогоднішній момент в Україні, є досить поверхневими, потребують значного вдосконалення, необхідного для забезпечення комплексної соціальної реабілітації. Нагальною проблемою є їхнє удосконалення відповідно до викликів суспільства, наповнення їх чіткими алгоритмами взаємодії усіх структур, задіяних в процесі реінтеграції, їх критичний аналіз фахівцями різних галузей.

Для формування дієвої цільової програми комплексної реінтеграції військовослужбовців та ветеранів, що включає питання медичної, психологічної, моральної, соціально-економічної, соціально-культурної реабілітації даного контингенту, варто розглянути та проаналізувати наявні стратегії та концепції й ґрунтовно проаналізувати наукову базу з проблеми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 2019 році з обранням нового Президента України та затвердженням нового складу Парламенту одним з першочергових завдань, заявлених в порядку денному, постала деокупація та реінтеграція окупованих територій. До напрямків роботи парламентського Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин було внесено питаннями деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій [4]. У жовтні 2019 року у Верховній Раді України навіть було створено Тимчасову спеціальну комісію з питань формування та реалізації державної політики з відновлення територіальної ціліс-

ності й забезпечення суверенітету України, однак у відкритому доступі на жаль немає жодної інформації про результати її діяльності.

В тому ж році не гостро, але все ж підіймався питання реінтеграції внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та їх сімей – Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України було об'єднано з Міністерством у справах ветеранів України, реорганізована структура отримала назву Міністерство у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України. Серед основних досягнень утвореної структури можна виокремити такі: спрощення порядку перетину дитьми лінії розмежування та адміністративного кордону з окупованим Кримом [10]; ремонт та технічне облаштування сервісних зон на контрольних пунктах в'їзду-виїзду з окупованою територією Криму [9]; затвердження переліку товарів, що заборонені для перевезення на територію ОРДЛО (до цього існував список дозволених товарів) [8] та інші. В тому ж році Президент України створив Комісію з питань правової реформи, одна з робочих груп даної комісії створена з метою вирішення питання реінтеграції тимчасово окупованих територій [13].

Ще одним нормативним кроком до реінтеграції окремих категорій громадян є Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони країни від 14 травня 2021 року «Про Стратегію людського розвитку» в якому зазначено, що «в умовах триваючого здійснення заходів щодо забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в зоні АТО/ООС забезпечення реінтеграції учасників бойових дій до мирного життя є важливим завданням держави» [7].

Однак серед усіх цих важливих питань на жаль не видно створення реально працюючих механізмів реінтеграції населення, що потребує того, а саме ветеранів та членів їх сімей. З початком повномасштабного вторгнення питання реінтеграції стало ще гострішим, адже кількість тимчасово переміщених осіб, військовослужбовців та ветеранів зростає у рази.

Актуальним є питання реінтеграції ветеранів й у наукових дослідженнях вітчизняних вчених, серед яких Бойко-Бузиль Ю., Єгорова О., Коленіченко Т., Ржевська Н., Сімахова А., Явір В., та ін. Однак аналіз нормативних документів та сучасних наукових досліджень в більшості дають уривчасті дані щодо змістового та понятійного наповнення

поняття «реінтеграція учасників бойових дій», тоді як для успішної реалізації даної діяльності необхідним є розкриття психологічних, соціально-економічних і правових основ реінтеграції [3].

Формулювання мети статті. Мета статті полягає в аналізі наявних практик і проєктів соціальної реінтеграції ветеранів гібридної війни в умовах сучасного українського соціуму та окреслення кола проблем, що стоять на заваді ефективному запровадженню комплексу механізмів соціальної реінтеграції.

Визначена мета конкретизується у таких задачах:

1. Визначити місце поняття «соціальна реінтеграція військовослужбовців і ветеранів» у системі категорій, що використовуються в соціології та соціальній роботі.

2. Проаналізувати досвід соціальної реінтеграції в Україні на основі наявних програм та концепцій.

3. Виявити можливості покращення процесу реінтеграції військовослужбовців та ветеранів шляхом оптимізації існуючої практики соціальної реінтеграції.

Методологічну основу дослідження становить системний аналіз та комплексний підхід до вивчення провідного наукового досвіду, нормативних та законодавчих актів, соціально-економічних процесів, пов'язаних із реінтеграцією військовослужбовців та ветеранів. Наряду із загальнонауковими, застосовувалися методи статистичного дослідження, моделювання, експертних оцінок та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ст. 16 Закону України «Про соціальні послуги» реінтеграція визначається як «соціальна послуга, що передбачає узгоджені дії фахівців із надання постійної або систематичної комплексної допомоги» [4]. В наукових джерелах соціальна реінтеграція розглядається як «процес повернення людини в суспільство в ролі активного й незалежного члена соціального життя, що передбачає відновлення втрачених соціальних зв'язків та досягнення відповідного рівня емоційного стану» [12, с. 134]; як динамічний, активний процес адаптації [6]; як «повторне включення людини до групи або процес включення в суспільство» [2, с. 37].

В записці Генерального секретаря ООН Кофі Аннана від 24.05.2005 р. реінтеграцію визначено як процес, в результаті якого колишні військовослужбовці набувають цивільного статусу, отримуючи стабільну зайнятість і сталий дохід. Таким чином, реінтеграція є соціально-економічним процесом, що має відкриті часові рамки, й який відбува-

ється першочергово у громадах на місцевому рівні [14, с. 121]. В наявних же українських концепціях і програмах реінтеграції військовослужбовців та ветеранів реінтеграції розглядання уповноваженими особами є як соціальна послуга, а не державна стратегія, що є першочерговою помилкою.

Однією з перших цілісних програм реінтеграції військовослужбовців і ветеранів, розроблених вже в умовах повномасштабного збройного протистояння та запровадження воєнного стану є Концепція реінтеграції та підтримки учасників бойових дій у м. Києві. Дана концепція передбачає напрямки реалізації державної та місцевої політики у сфері «соціального захисту ветеранів війни, зокрема, при забезпеченні їх психологічної, фізкультурно-спортивної реабілітації, соціальної та професійної адаптації, зайнятості, медичного забезпечення, популяризації позитивного образу ветерана, реінтеграції учасників російсько-української війни у мирне життя» [5]. Актуальність розробки та впровадження даної концепції підтверджується наведеними в документі статистичними даними, зокрема зростанням кількості учасників бойових дій серед киян у 32 рази в порівнянні з 2014 роком (рис. 1).

В Концепції визначено шляхи реалізації державної політики щодо підтримки ветеранів та членів сімей загиблих, вказано напрямки діяльності та уповноважені органи (таблиця 1).

В Концепції також заявлено про створення центру реінтеграції «KYIV MILITARY HUB» та визначено шляхи взаємодії центру з органами місцевого самоврядування, організаціями та установами.

Загалом в документі зазначено, що реалізація концепції сприятиме:

- «реінтеграції у соціум колишніх учасників бойових дій;
- зміцненню соціальної згуртованості та індивідуальних зв'язків із суспільством;
- консолідації ветеранської спільноти; відновленню сімейних та трудових відносин;
- підтримці ветеранів у переході з військової кар'єри до цивільного життя;
- системному моніторингу фізичного та психічного здоров'я;
- активному залученню сім'ї до процесу соціальної адаптації ветерана;
- промоціям позитивного образу учасників бойових дій;
- підсиленню відчуття гідності колишніх комбатантів;
- активному залученню місцевої громади до процесу соціальної адаптації ветеранів» [5].

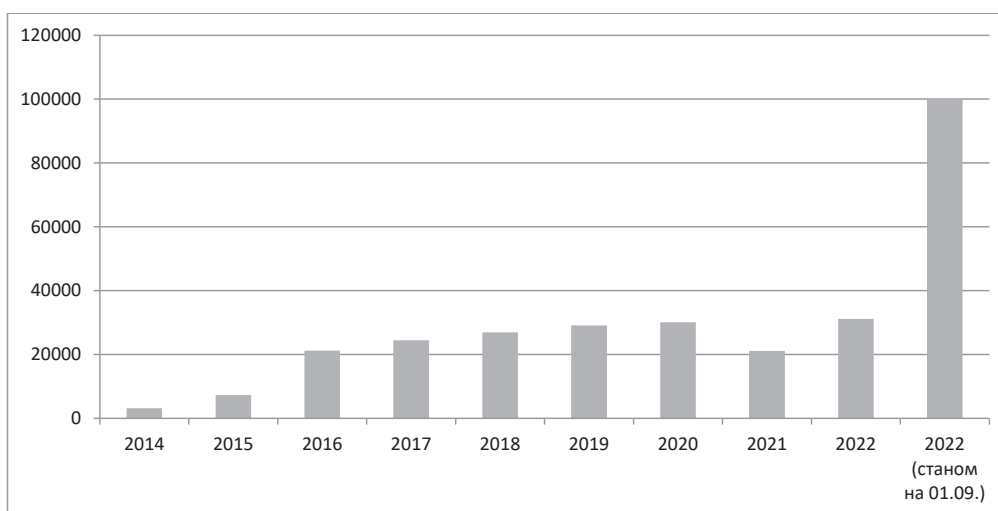

Рис. 1. Кількість киян-учасників бойових дій (2014–2022 рр.)

Таблиця 1

№ з/п	Уповноважений орган реалізації державної політики	Діяльність	Напрямок реінтеграції
1	2	3	4
1	Міністерство соціальної політики України	<ul style="list-style-type: none"> – пенсійне забезпечення осіб з інвалідністю внаслідок війни та членів сімей загиблих (померлих) УБД – пільги на житлово-комунальні послуги – позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду – щорічна разова грошова допомога до 5 травня – забезпечення допоміжними засобами реабілітації – безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. 	Соціально-економічний
2	Міністерство у справах ветеранів України	<ul style="list-style-type: none"> – безоплатне отримання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та – виробів медичного призначення за рецептами лікарів – першочергове забезпечення житлою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов – пільги на навчання учасникам бойових дій – проведення психологічної реабілітації та професійної адаптації – організація соціальної та професійної адаптації – національно-патріотичне виховання – щорічна разова грошова допомога до 5 травня та одноразові грошові допомоги в разі настання інвалідності чи смерті учасників бойових дій – одноразова грошова допомога в разі настання інвалідності чи загибелі (смерті) УБД – контроль за реалізацією пільг та гарантій відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», у сфері трудових відносин, податків та зборів, безоплатного проїзду тощо – організація поховань та перепоховань. 	Медичний, соціально-економічний, професійний, соціально-психологічний, правовий
3	Міністерство внутрішніх справ України	<ul style="list-style-type: none"> – щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів – щомісячні додаткові винагороди військовослужбовцям – одноразова грошова допомога в разі настання інвалідності чи загибелі (смерті) поліцейських, які брали участь в бойових діях. 	Медичний, соціально-економічний

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
4	Міністерство оборони України	<ul style="list-style-type: none"> – одноразова грошова допомога в разі настання інвалідності чи загибелі (смерті) УБД – першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів) – щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів – проведення психологічної реабілітації та професійної адаптації – щомісячні додаткові винагороди військовослужбовцям – безоплатне поховання. 	Медичний, соціально-економічний
5	Міністерство освіти і науки України	<ul style="list-style-type: none"> – пільги на навчання учасникам бойових дій та їх дітям. 	Професійний
6	Міністерство охорони здоров'я України	<ul style="list-style-type: none"> – першочергове безоплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів) – безоплатне отримання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів – першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація – безкоштовне лікування в закладах охорони здоров'я – щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів 	Медичний

Звичайно дана концепція не є досконалою та потребує доопрацювання та уточнення конкретних кроків реалізації програми реінтеграції. Зокрема в концепції недооцінено значення освітніх установ і закладів освіти різних рівнів у професійній перепідготовці ветеранів з метою набуття ними нової професії, у соціально-психологічній реабілітації та у можливості підвищення громадської активності колишніх військовослужбовців. Однак вона є першою ґрунтовною спробою розглянути процес реінтеграції військовослужбовців та ветеранів з позиції комплексної міжгалузевої діяльності в умовах сучасних соціальних викликів.

Прикладом соціальної практики, спрямованої на реінтеграцію військовослужбовців та ветеранів може бути спецпроект «Української правди. Життя» спільно з Національною платформою «Діалог про мир та безпечну реінтеграцію», який висвітлює приклади успішної безпечної реінтеграції через публікацію особистих історій героїв. Даний проект сприяє позитивній мотивації військовослужбовців та ветеранів до відновлення власної соціальної активності, а також сприяє підвищенню соціального статусу ветеранів.

Звичайно досягнення України в напрямку соціальної реінтеграції не обмежуються описаним досвідом, а проведений аналіз спрямований на визначення головних тенденцій у плануванні та реалізації державної політики з питань реінтеграції військовослужбовців та

ветеранів та способу залучення в даний процес неурядових організацій та установ.

Висновки. Сучасні держави прагнуть повного усіх категорій громадян до участі у суспільному житті країни. Саме тому реінтеграція ветеранів є важливим завданням держави й соціальних інституцій. Принцип, за яким військовослужбовці та ветерани стають не фінансовим та соціальним тягарем для держави, а повноцінними громадянами та платниками податків є основоположним у реінтеграційній політиці.

В процесі виконання дослідження, що лягло в основу статті, було здійснено аналіз нормативних і законодавчих актів з питань державного регулювання процесу реінтеграції ветеранів, визначено стан досліджуваної проблеми у провідних наукових працях з галузі соціології та психології. Здійснено ґрунтовний аналіз Концепції реінтеграції та підтримки учасників бойових дій у м. Києві, як прикладу стратегічного планування реінтеграційної програми.

В результаті проведеної роботи можна зробити висновок, що реабілітаційні процеси щодо ветеранів можна оптимізувати за допомогою інтеграції воєдино спеціально розроблених управлінських механізмів: фінансово-економічних, правових, організаційних, соціально-психологічних та ін. та шляхом організації спільної діяльності органів влади, державних інститутів, недержавних організацій та установ і громадськості.

Перспектива подальших досліджень полягає у розширенні спектру взаємодії установ та організацій в напрямку реінтеграції вете-

ранів, пошук шляхів максимального використання інтеграційного потенціалу усіх учасників процесу й залучення нових ресурсів.

Література:

1. Applebaum, A., Pomerantsev P., Gaston S., Montague M., Gumenyuk N., Barbieri J., Oliinyk A, Lemishka O., & Hrytsak Y. From «Memory Wars» to a Common Future: Overcoming Polarisation in Ukraine. LSE–Arena, July 2020. Accessed November 26, 2020.
2. Reistetter T. A. Appraising evidence on community integration following brain injury: a systematic review. *Occupational therapy international*. 2005. P. 196–217.
3. Бойко-Бузиль, Ю. Правові та психологічні основи поняття «реінтеграція учасників бойових дій». Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2021. Випуск 9. С. 28–34 <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.4>
4. Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 27.11.2020)
5. Концепції реінтеграції та підтримки учасників бойових дій у м. Києві (2022). https://drive.google.com/file/d/1uVeGJvcL2HU667ii8eTlu0fCT6S_ytL5/view
6. Міжнародна термінологія у сфері міграції: українсько-англійський тлумачний словник. Київ: Міжнародна Організація з Міграції. 2015. 100 с.
7. Наказ Міністерства у справах ветеранів, тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України «Про затвердження Переліку і обсягів (вартості/ваги/кількості) обмежених або заборонених до переміщення через лінію розмежування та до/з гуманітарно-логістичних центрів товарів, від 18.11.2019 № 92. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-19#Text>
8. Постанова Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29.08.2019 № 19-IX: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text>
9. Постанова Верховної Ради України від 07.10.2019 № 211-IX: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-IX#Text>
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.01.2020 № 62: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2020-%D0%BF#Text>
11. Реінтеграція ветеранів в Україні. Національне опитування. Лютий 2022. URL: VETERANS' REINTEGRATION IN UKRAINE_UKR-NEW.pdf (iom.int) (дата звернення: 18.05.2023)
12. Тлумачний словник-мінімум із соціальної педагогіки та соціальної роботи. Упор. Л. В. Лохвицька. 2-ге вид., оновл. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 232 с.
13. Указ Президента України № 167/2020 від 05.05.2020: <https://www.president.gov.ua/documents/1672020-33561>
14. Явір В. А. Реінтеграція тимчасово окупованих територій як завдання етнонаціональної політики України. *Правова держава*. 2017. Вип. 28. С. 437–444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_53 (дата звернення: 26.11.2020)

References:

1. Applebaum, A., Pomerantsev P., Gaston S., Montague M., Gumenyuk N., Barbieri J., Oliinyk A, Lemishka O., & Hrytsak Y. (2020). From «Memory Wars» to a Common Future: Overcoming Polarisation in Ukraine. *LSE–Arena*. URL: <https://www.lse.ac.uk/iga/assets/documents/ArenaLSE-From-Memory-Wars-to-a-Common-Future-Overcoming-Polarisation-in-Ukraine.pdf> (data zvernennja: 20.06.2023)
2. Boiko-Buzyl, Yu. (2021). Pravovi ta psykholohichni osnovy poniattia «reintehratsiia uchasnykiv boiovykh dii» [Legal and psychological foundations of the concept of "reintegration of combatants"]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky*. (9): 28–34 <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.4> [In Ukrainian].
3. Reistetter, T. A. (2005). Appraising evidence on community integration following brain injury: a systematic review. *Occupational therapy international*. 196–217.
4. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» vid 17 sichnia 2019 roku № 2671-VIII. [Law of Ukraine "On Social Services" dated January 17, 2019 No. 2671-VIII.]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (data zvernennia: 27.11.2020). [In Ukrainian].
5. Kontseptsiireintehratsiitapidtrymkyuchasnykivboiovykhdiium.Kyievi(2022).[Conceptsofreintegration and support for combatants in Kyiv]. https://drive.google.com/file/d/1uVeGJvcL2HU667ii8eTlu0fCT6S_ytL5/view [In Ukrainian].
6. Mizhнародna terminohiia u sferi mihratsii: ukrainsko-anhliiskyi tлумачnyi slovnyk. (2015). [International terminology in the field of migration: Ukrainian-English explanatory dictionary.]. Kyiv: Mizhнародna Orhanizatsiia z Mihratsii. 100 s. [In Ukrainian].
7. Nakaz Ministerstva u spravakh veteraniv, tymchasovo okupovanykh terytorii ta vnutrishno peremishchenykh osib Ukrainy «Pro zatverdzhennia Pereliku i obsiahiv (vartosti/vahy/kilkosti) obmezhenykh

abo zaboronenykh do peremishchennia cherez liniuu rozmezhuvannia ta do/z humanitarno-lohistychnykh tsestriv tovariv. [Order of the Ministry of Veterans Affairs, Temporarily Occupied Territories and Internally Displaced Persons of Ukraine "On Approval of the List and Volumes (Value/Weight/Quantity) of Goods Restricted or Prohibited for Movement Across the Line of Demarcation and to/from Humanitarian Logistics Centers]. vid 18.11.2019 № 92. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1181-19#Text> [In Ukrainian].

8. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro perelik, kilkisnyi sklad i predmety vidannia komitetiv Verkhovnoi Rady Ukrainy deviatoho sklykannia» vid 29.08.2019 № 19-IX: []. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/19-IX#Text> [In Ukrainian].

9. Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy vid 07.10.2019 № 211-IX: [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated October 7, 2019 No. 211-IX:]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-IX#Text> [In Ukrainian].

10. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.01.2020 № 62: [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 29, 2020 No. 62:]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62-2020-%D0%BF#Text> [In Ukrainian].

11. Reintegracija veteraniv v Ukrajinu. Nacionaljne opytuvannja. Ljutyj 2022. [Reintegration of veterans in Ukraine. National survey. February 2022.] URL: Veterans' reintegration in ukraine_ukr-new.pdf (iom.int) (data zvernennja: 18.05.2023) [In Ukrainian].

12. Tlumachnyi slovnyk-minimum iz sotsialnoi pedahohiky ta sotsialnoi roboty (2017). [Minimum explanatory dictionary of social pedagogy and social work]. Upor. L. V. Lokhvytska. Ternopil: Mandrivets, 232. [In Ukrainian].

13. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 167/2020 vid 05.05.2020: [Decree of the President of Ukraine No. 167/2020 of May 5, 2020]. [<https://www.president.gov.ua/documents/1672020-33561> In Ukrainian].

14. Iavir, V. A. (2017). Reintehratsiia tymchasovo okupovanykh terytorii yak zavdannia etnonatsionalnoi polityky Ukrainy [Reintegration of temporarily occupied territories as a task of ethno-national policy of Ukraine]. *Pravova derzhava*. 28: 437–444. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PrDe_2017_28_53 (data zvernennia: 26.11.2020) [In Ukrainian].

УДК 811.133-81'25

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.3>

Natalia HONCHARENKO-ZAKREVSKA

Candidat en sciences pédagogiques, Université nationale de l'aviation, Huzara Avenue, 1, Kiev, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4393-9750

Olga VERKHOVTSOVA

Maître de conférences au département des langues étrangères, Université nationale de l'aviation, Huzara Avenue, 1, Kiev, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0446-190X

Natalia HONCHARENKO-ZAKREVSKA

PhD in Pedagogical Sciences, National Aviation University, 1 Huzar ave, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-4393-9750

Olga VERKHOVTSOVA

Senior Lecturer, National Aviation University, 1 Huzar ave, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-0446-190X

DECOUVERTE DE LA CULTURE DES PAYS FRANCOPHONES EN COURS DE FRANÇAIS

DISCOVERING THE CULTURE OF FRENCH-SPEAKING COUNTRIES IN FRENCH LESSONS

L'éternel problème du choix de la meilleure méthode d'enseignement des langues étrangères a toujours été guidé par la tâche d'améliorer les compétences de communication de l'étudiant. L'une de ces méthodes d'apprentissage du français consiste à familiariser les étudiants avec la culture des pays francophones.

La connaissance de la culture étrangère est l'une des compétences clés acquises dans le processus d'apprentissage d'une langue étrangère. La culture francophone couvre une large gamme : la littérature francophone qui est extrêmement riche, l'histoire des pays francophones complexe et fascinante, l'art francophone diversifié dans son mouvement et son style, de la peinture classique à la modernité, la musique francophone variée, allant de la chanson française traditionnelle à la musique pop contemporaine, traditions et coutumes.

Aujourd'hui, le choix de matériel pédagogique à la disposition d'un enseignant de langue étrangère est assez large : des brochures méthodiques prêtes à l'emploi et des manuels méthodiques aux matériels journalistiques authentiques disponibles et la fiction.

On se pose l'objectif d'explorer de différents aspects de la culture des pays francophones pour développer une compréhension plus profonde de ces sociétés et apprécier leur diversité culturelle au cours de français.

Le but de l'étude est d'évaluer les différentes politiques et stratégies d'utilisation de la culture française pour l'enseignement de la langue française à l'université.

La nouveauté scientifique est qu'en explorant les sociétés des pays francophones, on peut se pencher sur des sujets sociologiques tels que la structure sociale, les inégalités, les dynamiques de genre, la migration, l'intégration culturelle et les mouvements sociaux. Ces études permettent d'approfondir la compréhension des étudiants des enjeux contemporains et des défis auxquels font face ces sociétés.

Mots clés : des pays francophones, la culture francophone, apprentissage des langues étrangères, textes artistiques, compétence linguistique, compétence interculturelle.

The eternal problem of choosing the best method of teaching foreign languages has always been guided by the task of improving the communication skills of the student. One of these methods of learning French is to familiarize students with the culture of French-speaking countries.

Knowledge of foreign culture is one of the key skills acquired in the process of learning a foreign language. Francophone culture covers a wide range: Francophone literature which is extremely rich, the complex and fascinating history of Francophone countries, Francophone art diversified in its movement and style, from classical painting to modernity, varied Francophone music, ranging from traditional French song to contemporary pop music, traditions and customs.

Today, the choice of teaching materials available to a foreign language teacher is quite wide: from ready-made methodical brochures and methodical textbooks to available authentic journalistic materials and fiction.

We aim to explore different aspects of the culture of French-speaking countries to develop a deeper understanding of these societies and appreciate their cultural diversity.

The aim of the study is to evaluate the different policies and strategies for using French culture for the teaching of the French language at university.

The scientific novelty is that by exploring the societies of French-speaking countries, one can look at sociological topics such as social structure, inequalities, gender dynamics, migration, cultural integration and social movements. These studies allow students to deepen their understanding of the contemporary issues and challenges facing these societies.

Key words: *French-speaking countries, French-speaking culture, foreign language learning, artistic texts, linguistic competence, intercultural competence.*

La pertinence de l'étude des différents aspects de la culture des pays francophones réside dans la nécessité de préserver la diversité culturelle, promouvoir la cohésion sociale, lutter contre les inégalités, renforcer les liens internationaux et favoriser l'innovation. Ces enjeux sont cruciaux pour le développement d'une société.

La culture francophone fait référence à l'ensemble des valeurs, des pratiques, des traditions, des modes de vie, des expressions artistiques et intellectuelles, ainsi que des caractéristiques propres aux pays et aux régions où le français est parlé et joue un rôle significatif. Elle est diverse et reflète la variété des pays et des régions où le français est utilisé comme langue principale, officielle ou langue seconde. Elle englobe notamment les pays francophones tels que la France, la Belgique, la Suisse, le Canada (notamment le Québec), le Luxembourg, le Liban, certains pays africains francophones, et d'autres régions et communautés francophones à travers le monde. La culture francophone est influencée par l'histoire, la géographie, les traditions locales, les coutumes, les croyances, les valeurs et les échanges interculturels. Elle se manifeste dans différents domaines, tels que la langue, la littérature, l'art, la musique, le cinéma, la cuisine, la mode, la danse, la philosophie, la politique, les sports, les festivals et les coutumes.

Le but l'étude. Lorsque l'on recherche de différents aspects de la culture des pays francophones dans le but de développer une compréhension plus profonde de ces sociétés et d'apprécier leur diversité culturelle, il est possible de découvrir de nombreuses nouveautés scientifiques telles qu'anthropologie culturelle, études historiques, études environnementales, études linguistiques. La langue française est souvent considérée comme un élément central de la culture francophone, car elle est un vecteur de communication et d'expression de cette culture. Cependant, la culture francophone va au-delà de la langue et englobe également les aspects multiculturels et plurilingues des pays et des régions où le français est présent. La culture francophone est dynamique et évolutive, elle est enrichie par les échanges culturels, les mouvements migratoires, les influences internationales, les nouvelles technologies et les interactions entre les différentes communautés francophones à travers le monde. En somme, la culture francophone est un vaste et riche ensemble de pratiques, de valeurs et d'expressions qui témoignent de la diversité des

pays et des régions où le français est parlé et qui contribuent à l'identité francophone.

Comprendre les différents aspects de la culture des pays francophones favorise la cohésion sociale et l'intégration des communautés. En reconnaissant et en respectant les différentes cultures présentes au sein d'une société, on encourage le dialogue interculturel, la tolérance et la compréhension mutuelle, ce qui contribue à une société plus harmonieuse.

La revue des publications récentes. La question de l'importance de découvrir la culture des pays francophones est discutée par de nombreux auteurs, éducateurs et spécialistes. Claire Bourguignon et Marie-Paule Péry-Woodley ont collaboré pour écrire "Culture and the Foreign Language Classroom" (2008), un ouvrage qui explore l'intégration de la culture dans l'enseignement des langues étrangères et propose des pistes pratiques pour des enseignants. Dans leur ouvrage "The Multilingual Subject: What Language Learners Say about Their Experience and Why It Matters" (2012), Claire Kramsch et Patricia Avery explorent les récits et les expériences des apprenants de langues, mettant en évidence l'importance de la culture dans la construction de l'identité linguistique. David Little, professeur émérite à l'Université de Dublin, a écrit sur l'éducation plurilingue et interculturelle. Son livre "Language Learner Autonomy: Theory, Practice and Research" (2007) examine comment l'apprenant peut développer des compétences interculturelles en se familiarisant avec la culture des pays où la langue cible est parlée. "Francophonie, la langue française dans le monde" de Jean-Benoît Nadeau et Julie Barlow explore l'histoire, l'importance et l'évolution de la langue française à travers le monde, en mettant en lumière les différents pays et régions francophones. "Dictionnaire de la francophonie" de Jean Pruvost offre une exploration détaillée de la francophonie à travers ses différentes dimensions, de la langue aux institutions, en passant par la culture, l'histoire et les enjeux contemporains. Le livre de Dominique Bresson "Le tour du monde en 80 chansons" explore les chansons francophones célèbres à travers le monde, en offrant des analyses des paroles, des références culturelles et des contextes historiques.

O. Verkhovtsova et O. Ischenko soulignent l'importance de développer des activités communicatives en diversifiant avec succès l'enseignement de la langue dans les classes. Elles offrent

d'utiliser des activités telles que des monologues, des dialogues, des jeux de rôle, des improvisations, des discussions, des questionnaires, des travaux en binôme et en groupe, etc. L'objectif pourrait être de mettre en lumière la richesse et la diversité des cultures présentes dans les pays dont la langue est étudiée, en mettant l'accent sur leurs traditions, leur art, leur histoire, leur cuisine, etc. L'objectif serait de sensibiliser les lecteurs à la multitude de cultures qui existent dans ces pays et de favoriser l'ouverture d'esprit et la compréhension interculturelle.

La méthodologie. Il est important de découvrir la culture des pays francophones lorsque l'on apprend le français pour plusieurs raisons. La culture est un élément intrinsèque de toute langue. En découvrant la culture des pays francophones, les étudiants vont mieux comprendre les expressions idiomatiques, les références culturelles et les nuances linguistiques propres à la langue française. Cela leur aidera à améliorer leur compréhension et leur maîtrise du français. Apprendre une langue sans se familiariser avec la culture des pays où elle est parlée peut rendre l'apprentissage superficiel. La culture fournit un contexte dans lequel la langue est utilisée et comprendre ce contexte permet d'utiliser la langue de manière plus authentique et appropriée. La découverte de nouvelles cultures élargit les horizons des étudiants et favorise l'ouverture d'esprit. En se plongeant dans la culture des pays francophones, ils apprennent à comprendre et à apprécier des perspectives différentes, des modes de vie variés et des traditions uniques. Cela peut leur aider à développer une sensibilité interculturelle et à interagir avec des personnes de différentes origines culturelles. L'étude de la culture francophone permet les gens de développer leurs connaissances dans de nombreux domaines, tels que l'histoire, la littérature, l'art, la musique et le cinéma. Cela enrichit leur bagage intellectuel et leur permet de faire des connexions entre différentes disciplines. La connaissance de la culture des pays francophones aide à communiquer plus efficacement avec les locuteurs natifs. En comprenant leurs références culturelles, on sera en mesure de s'exprimer de manière plus appropriée, de saisir les sous-entendus et de tisser des liens plus profonds. La connaissance de sa culture sera extrêmement utile quand on voyage ou vit dans un pays francophone. On pourra s'adapter plus facilement à un nouvel environnement, de comprendre les coutumes locales et d'interagir avec des habitants.

Voici quelques méthodes qu'on peut utiliser pour explorer le thème.

Recherche documentaire. Il faut effectuer des recherches approfondies en utilisant des

sources fiables telles que des livres, des articles académiques, des revues spécialisées, des sites web gouvernementaux et des publications officielles. Cela permettra d'obtenir des informations précises et bien documentées sur la culture des pays francophones.

Études de cas. Les étudiants choisissent certains pays francophones et étudient en détail leur culture, analysent leur histoire, leur littérature, leur musique, leur cuisine, leurs traditions et leurs coutumes. Ils comparent les similitudes et les différences entre ces pays et mettent en évidence les particularités culturelles de chacun.

Utilisation des médias. Le professeur propose aux étudiants des films, des documentaires, des émissions de télévision, écouter de la musique, lire des livres et des poèmes issus de des pays en question. Les médias sont une excellente source pour s'immerger dans la culture et mieux la comprendre.

Visites sur le terrain. Si possible il vaut bien organiser des voyages dans les pays francophones pour découvrir de première main leur culture. Visiter des sites historiques, assister à des événements culturels, rencontrer des habitants locaux et participez à des activités traditionnelles. Cela permettra d'expérimenter directement la culture des pays francophones et d'enrichir la compréhension du sujet.

Participation à des événements culturels. Il faut encourager les étudiants assistez à des festivals, des expositions, des conférences ou d'autres événements culturels liés aux pays francophones. Ces événements offrent souvent une expérience immersive où vous pouvez interagir avec des artistes, des intellectuels et des personnes passionnées par la culture francophone.

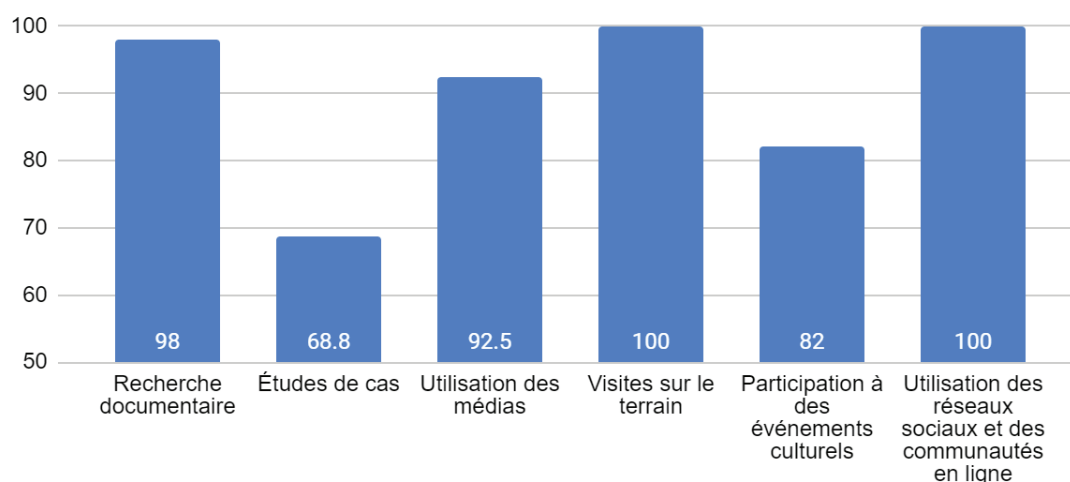
Utilisation des réseaux sociaux et des communautés en ligne. Recommander aux étudiants de rejoindre des groupes, des forums et des communautés en ligne axés sur la culture des pays francophones. Échanger avec d'autres personnes partageant les mêmes intérêts, poser des questions, partager des ressources et découvrir de nouvelles perspectives.

Le protocole expérimental. Les auteurs ont mené des recherches afin de découvrir comment l'étude de la culture affecte la capacité de comprendre correctement et profondément une langue étrangère, dans quelle mesure elle augmente l'intérêt pour les valeurs culturelles, dans le désir d'élargir l'éventail des intérêts culturels et cognitifs dans l'amélioration le niveau général d'enseignement. Une enquête a été menée auprès des étudiants de différentes spécialités pour savoir quelle méthode ils préfèrent et lesquelles à leurs avis sont plus efficaces.

Cette recherche vise à aider les enseignants à trouver des types d'activités efficaces au cours de français et des façons de les utiliser en classe. La méthode de cette recherche est quantitative. Elle est utilisée dans les études de recherche pour recueillir, analyser et interpréter des données numériques dans le but d'obtenir des résultats statistiques et objectifs. Les chercheurs ont utilisé des méthodes telles que des questionnaires, des enquêtes pour collecter des données quantitatives. Ces données sont généralement exprimées sous forme de chiffres

ou de valeurs mesurables, ce qui permet une analyse statistique rigoureuse. Les avantages de la recherche quantitative comprennent sa capacité à fournir des résultats précis et objectifs, à tester des hypothèses de manière systématique et à permettre une généralisation des résultats.

Le nombre de participants à cette expérience était de 105 de l'Université nationale d'aviation. Le projet s'est déroulé de mars à juin 2023 et comprenait les enseignants et les étudiants apprenant le français comme une langue étrangère au département des Relations Internationales.

Recherche documentaire. Concernant l'influence de l'utilisation de textes littéraires sur le développement des capacités des élèves, les enseignants ont cité parmi les plus importants : la capacité d'apprendre un nouveau vocabulaire, d'analyser de manière critique les informations reçues et de prendre des décisions ou des conclusions en fonction de celles-ci (total d'accord 98 %), de transférer les compétences d'analyse littéraire de la langue.

Études de cas (68,8 %), permettent d'approfondir des sujets spécifiques en analysant des exemples concrets.

Utilisation des médias (92,5 %). Les médias français, tels que les journaux, les magazines, la télévision et la radio, offrent une mine d'informations et de ressources linguistiques. Lire des articles de presse, regarder des émissions de télévision, écouter des podcasts ou des stations de radio en français aide non seulement améliorer la compréhension de la langue mais tenir au courant des événements actuels.

Visites sur le terrain (100%). Quand on a la possibilité de voyager dans un pays francophone, on en profite pour explorer la culture locale et

pratiquer votre français. Les visites sur le terrain permettent d'interagir avec des locuteurs natifs, de découvrir des aspects authentiques de la langue et de la culture, et de développer compétences linguistiques de manière pratique.

Participation à des événements culturels (82%). Assister à des événements culturels francophones, tels que des festivals, des expositions, des conférences ou des spectacles. Ces événements offrent souvent des opportunités d'immersion culturelle et linguistique, permettent d'écouter et de parler français dans un contexte authentique, tout en découvrant la richesse de la culture francophone.

Utilisation des réseaux sociaux et des communautés en ligne (100%). Tous sont d'accord que les réseaux sociaux et les communautés en ligne regorgent de ressources pour apprendre et pratiquer le français. En rejoignant des groupes Facebook, des forums ou des plateformes d'apprentissage en ligne on peut interagir avec d'autres apprenants ou des francophones natifs.

Les diagrammes montrent que les enseignants et les étudiants sont unanimes pour évaluer l'importance d'étudier la culture francophone dans

une classe de langue étrangère. Ils soutiennent différents types de travail, préférant ceux qui combinent travail et divertissement.

En conclusion, l'étude de la culture des pays francophones est essentielle pour plusieurs raisons. Elle comprend, tout d'abord, compréhension linguistique, contexte culturel, élargissement de connaissances générales et communication efficace, tout cela permet de mieux comprendre la langue française elle-même, en explorant les références culturelles, les expressions idiomatiques et les subtilités linguistiques propres à ces pays. Ensuite, cela favorise une ouverture d'esprit en nous exposant à des perspectives différentes, des traditions variées et des modes de vie uniques.

De plus, cela élargit nos connaissances dans des domaines tels que l'histoire, la littérature, l'art, le cinéma et la musique. Par ailleurs, l'étude de la culture francophone facilite la communication et l'interaction avec les locuteurs natifs, en nous permettant de saisir les sous-entendus et de nous adapter plus facilement à leur environnement. Enfin, cela prépare également à des voyages ou à des expériences de vie dans des pays francophones, en nous familiarisant avec les coutumes locales et en facilitant notre intégration. En somme, l'étude de la culture des pays francophones enrichit notre apprentissage du français et nous permet de développer une compréhension plus profonde et une appréciation de la diversité culturelle des pays francophones.

Bibliographie :

1. Bourguignon, Claire et Péry-Woodley, Marie-Paule "Culture and the Foreign Language Classroom" (2008) Aportaciones para una educación lingüística y literaria en el siglo XXI. Chapter: 27 Editorial GEU
2. Francophonie et rayonnement culturel. [En ligne]: <https://www.etudier.com/dissertations/La-Francophonie-Et-Le-Rayonnement-Culturel/65479726.html>
3. Frenette, Yves, Étienne Rivard et Marc St-Hilaire (2013). «Les mutations de la francophonie contemporaine » dans Yves Frenette, Étienne Rivard et Marc St-Hilaire (dir.), La francophonie nordaméricaine. Québec: Les Presses de l'Université Laval [En ligne]: <https://atlas.cieq.ca/la-francophonie-nord-americaine/les-mutations-de-lafrancophonie-contemporaine.pdf>
4. Ishchenko, Olga et Verkhovtsova, Olga et al. Analytical reading for students philologists in the English class. Advanced Education issue 20, Kyiv: KPI. 2022 pp. 132-142
5. Johnson, Keith. An introduction to foreign language learning and teaching. London. Pearson Longman. 2018. p. 378
6. Kramsch, Claire et Avery, Patricia. The Multilingual Subject: What Language Learners Say about Their Experience and Why It Matters. Modern Language Journal. Oxford University Press. 2012 p.248
7. Leblond Martin, Sylvaine ; Meeùs, Nicolas Couprie, et al. Musiques orales, notations musicales et encodages numériques. Les Éditions de l'Immatériel, 2016, p.240
8. Little, David. "Language Learner Autonomy: Theory, Practice and Research" Language Teaching, Volume 55, Issue 1 Cambridge University Press 2022. pp. 64 – 73
9. Lorcin Patricia M. E. et Shepard Todd. Francophone Cultures and Geographies of Identity. Cambridge Scholars Publishing. 2021. p.410
10. Nadeau, Jean-Benoît et Barlow, Julie "Francophonie, la langue française dans le monde" Paris, Gallimard 2020 p.370
11. Pinto, Jorge & Nélia Alexandre (eds.). Multilingualism and third language acquisition: Learning and teaching trends (Contact and Multilingualism 2). Berlin: Language Science Press. 2021. p207
12. Pruvost, Jean. Les dictionnaires français, outils d'une langue et d'une culture. Paris, OPHRYS; New edition. 2021. p 200

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.4>**Тетяна ПОТАПЧУК**

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, 76000, Україна

ORCID: 0000-0003-1680-6976**Володимир ОНИЩУК**

старший викладач кафедри естрадної музики, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Степана Бандери 12, Рівне, 33017, Україна

ORCID: 0000-0002-1073-5364**Наталія АННЕНКОВА**

в. о. доцент кафедри скрипки, Національна музична академія України імені П.І. Чайковського, вул. Городецького, 1-3/11, Київ, 01001, Україна

ORCID: 0000-0001-6887-66453**Tetyana POTARCHUK**

Doctor Of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at Theory and Methods Preschool and Special Education Department, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1680-6976**Volodymyr ONYSCHUK**

Senior Lecturer at the Department of Pop Music, Rivne State University for the Humanities, Stepan Bandera str., 12, Rivne, 33017, Ukraine

ORCID: 0000-0002-1073-5364**Nataliia ANNENKOVA**

Associate Professor at Violin Department, Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, St. Horodetskygo, 1-3/11, Kyiv, 01001, Ukraine

ORCID: 0000-0001-6887-6453

ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ У ТВОРЧОМУ РОЗВИТКУ ЗДОБУВАЧІВ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

EXECUTIVE SKILL IN THE CREATIVE DEVELOPMENT OF MUSIC EDUCATION STUDENTS

Дана стаття розглядає важливість виконавської майстерності у професійній підготовці здобувачів музичної освіти. Встановлено, що високохудожнє виконання вокальних творів має суттєвий вплив на слухачів, здатне викликати глибоке емоційне враження та зацікавленість до вокального мистецтва.

У статті розглядаються різні аспекти виконавської майстерності, такі як техніка виконання, виразність, інтерпретація та передача емоцій. Підкреслено, що достатній рівень виконавської майстерності є необхідною умовою для успішного розвитку музичних талантів та забезпечення професійної кар'єри в галузі вокального мистецтва. З'ясовано, що виконавська майстерність є ключовим аспектом у сфері музики, що вимагає глибокого розуміння та відповідних навичок. Виконавець, незалежно від свого музичного інструменту чи жанру, повинен володіти не тільки технікою, але й здатністю передати почуття, емоції та індивідуальність через своє виконавство. Обґрунтовано, що виконавська майстерність є процесом неперервного розвитку, що потребує самодисципліни, праці та відданості музиці. Шлях до музичної вишуканості полягає в удосконаленні технічних навичок, розумінні музичної мови та власному творчому самовираженні. Крім того, виконавець повинен бути відкритим до нових ідей, експериментів та зв'язку зі слухачами. Наведено значення репертуару у підготовці студентів до концертно-виконавської діяльності яке полягає у тому, що крім розвитку їх голосових можливостей, формується художній смак, розвиваються загальні музично-виконавські здібності: слух, ритм, емоційність, артистизм.

Наведені у статті підходи та рекомендації можуть сприяти розвитку виконавської майстерності та досягненню музичної вишуканості.

Ключові слова: виконавська майстерність, творчий розвиток, музично-виконавські здібності, концертна діяльність, здобувачі музичної освіти

This article examines the importance of performance skills in the professional training of students of music education. It has been established that highly artistic performance of vocal works has a significant impact on listeners, can cause a deep emotional impression and interest in vocal art.

The article examines various aspects of performing arts, such as performance technique, expressiveness, interpretation, and conveying emotions. It is emphasized that a sufficient level of performing skill is a necessary condition for the successful development of musical talents and ensuring a professional career in the field of vocal art. It has been found that performance is a key aspect in the field of music that requires deep understanding and relevant skills. A performer, regardless of his musical instrument or genre, must possess not only the technique, but also the ability to convey feelings, emotions and individuality through his performance. It is well-founded that performing skill is a process of continuous development that requires self-discipline, work and dedication to music. The path to musical excellence lies in the improvement of technical skills, understanding of the musical language and one's own creative self-expression. In addition, the performer must be open to new ideas, experiments and communication with listeners. The significance of the repertoire in the preparation of students for concert-performance activity is given, which consists in the fact that, in addition to the development of their vocal abilities, artistic taste is formed, and general musical-performance abilities are developed: hearing, rhythm, emotionality, artistry.

The approaches and recommendations presented in the article can contribute to the development of performance skills and the achievement of musical sophistication.

Key words: performing skill, creative development, musical and performing abilities, concert activity, students of musical education.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією з основних вимог, які висуваються суспільством щодо професійної підготовки здобувачів музичної освіти, є достатній рівень їх виконавської майстерності. Високохудожнє виконання співаками вокального твору справляє глибоке враження на слухачів, впливаючи на їхню духовну сферу та викликаючи живий інтерес до вокального мистецтва.

У мистецтвознавчій науковій думці музичне виконавство розглядається як вид діяльності, який є одночасно і способом реалізації знань, умінь, навичок передачі композиторського замислу і форми стилістичного усвідомлення, особистісного емоційно-чуттєвого відображення. Вокальне виконавство, як і взагалі музичне, є репродуктивним і творчим, базується на культурологічному та аксіологічному методологічних підходах, що впливають на формування вокально-виконавської культури і ціннісного ставлення до вокального мистецтва; та передбачає вирішення специфічних вокально-технічних, аналітично-художніх завдань; і включає в себе наступні компоненти: вокально-технічний компонент: сприйняття еталону співацького звучання, вокально-слухове уявлення його та відтворення голосом; усвідомлення якісних характеристик та способів звукоутворення і звуковедення, повторне виконання на репродуктивному рівні, повторне виконання на творчому рівні, повторне виконання у автоматизованому режимі; художньо-образний компонент: усвідомлення емоційно-чуттєвої природи твору, виконавської традиції; формування вмінь семіотично-герменевтичного аналізу тексту вокального твору, виконавської інтерпретації, перевтілення, артистичної і творчої свободи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз публікацій з досліджуваної про-

блеми показав, що різні аспекти творчого розвитку, творчої активності, виконавської майстерності здобувачів освіти знайшли відображення у наукових працях Н. Гребенюк [1], О. Єрошенко [2], С. Ковальова [3], В. Козленко [4], В. Моляко [5], О. Олексюк [6] та інших. Проте питання виконавської майстерності у творчому розвитку здобувачів музичної освіти ще не знайшло належного наукового обґрунтування, що й визначило завдання нашого дослідження.

Мета статті – розкрити основні аспекти виконавської майстерності у творчому розвитку здобувачів музичної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим аспектом вокальної майстерності є формування вмінь інтерпретації – передачі особистісного розуміння тексту вокального твору, в основі якого ідея твору, композиторський задум, стиль музичного викладення, емоційно-чуттєва природа твору, виконавська традиція, форма та музичний зміст [2, с. 11]; вокально-виконавської рефлексії – у результаті якої здійснюється розвиток вокальних здібностей студентів та актуалізація їх творчого потенціалу, адаптація студентів до стресових ситуацій концертних виступів, що уможливорюється при задіяні їх до концертно-виконавської практики.

Найвищим проявом виконавської майстерності здобувачів музичної освіти є участь у концерті. В опануванні концертною творчо-виконавською діяльністю вирішальне значення має вибір репертуару, який є змістом такої діяльності. Формування вокально-виконавських знань, умінь безпосередньо пов'язано з різноманітними репертуарними програмами. Їх доступність, змістовність, культурологічна та аксіологічна спрямованість сприяє ефективному професійно-особистісному зростанню студентів. Традиція зарубіжних вокально-виконавських шкіл

передбачає технічне удосконалення голосу, опанування техніки *bel canto*, тому при формуванні вокального репертуару враховується поступове технічне зростання студента та його знайомство з творами, різними за стилями і жанрами. Традиція вітчизняного вокального виконавства полягає у художньо-виразному співі, що базується на врахуванні досвіду зарубіжного вокального мистецтва, церковної вокальної культури та українського пісенного фольклору. Репертуарний план студентів повинен включати вокалізи; класичні твори вокального мистецтва; фольклорні твори і твори сучасних авторів, які сприяють формуванню ціннісних орієнтацій у сфері вокального мистецтва [2].

Значення репертуару у підготовці студентів до концертної діяльності полягає у тому, що крім розвитку їх голосових можливостей, формується художній смак, розвиваються загальні музично-виконавські здібності: слух, ритм, емоційність, артистизм. У процесі навчання майбутніх вокалістів у класі постановки голосу чи вокальному класі, викладач вибирає репертуар двічі на рік. На міжсесійному контролі майбутній фахівець виконує частину репертуару, яка визначається за вимогами навчальної програми дисципліни; а в кінці семестру – навчальний репертуар у концертній формі [1].

Застосування високохудожніх вокальних творів, які вражають красою, довершеністю і мають смислову перетворювальну силу, – є одним із основних принципів підбору репертуару. Формування вокального репертуару на основі компетентнісного підходу сприяє опануванню майбутніми фахівцями творчо-виконавськими компетенціями; культурологічного, аксіологічного підходів – усвідомленню стильових, жанрових та ціннісних особливостей вокальних творів. Підбір вокальних творів, з урахуванням особистісних, загальномузичних та індивідуальних голосових можливостей майбутніх фахівців, сприяє формуванню вокальної культури кожного студента, розвитку кращих якостей його голосу, виконавської майстерності. У цілому, вважаємо, що при доборі вокального репертуару необхідно керуватися наступними дидактичними та специфічними принципами: високої художньої цінності – використання у навчанні студентів високохудожніх вокальних творів, які формують ціннісне ставлення у сфері вокальної музики; різножанровості – включення у навчальну вокально-виконавську діяльність різних за жанрами творів та усвідомлення особливостей їх виконання; різностильовості – включення у навчальну

вокально-виконавську діяльність різних за стилями творів та усвідомлення специфіки їх виконання; особистісної зорієнтованості – включення у навчальну вокально-виконавську діяльність вокальних творів з врахуванням специфіки голосу студентів, особливостей їх мотивації, особистісних якостей: яскравості емоційних реакцій, темпераменту, волі тощо; рівня розвитку здібностей: загальних, музичних, вокальних; доступності – вибір вокальних творів із врахуванням розвитку вокально-технічної та художньо-виконавської зрілості; поступовості – вибір репертуару з поступовим і послідовним ускладненням вокальних завдань та вокальних творів; вокально-технічного удосконалення – врахування необхідності різнобічної технічної оснащеності виконавців; опори на кантиленність – переважання у репертуарі вокальних творів кантиленного характеру, які сприяють розвитку співацького дихання, рівності та плавності звуковедення; перспективи – вибір репертуару не тільки для закріплення вокально-виконавських умінь та навичок, але і з деяким «забіганням» наперед, враховуючи перспективу даного голосу; мотивованості – використовувати репертуар, який сприяє зацікавленості студента і викликає у нього бажання працювати.

Окреслені принципи спрямовані на формування вокально-виконавської майстерності здобувачів музичної освіти у процесі оволодіння змістом вокальних дисциплін, однак вони не повинні зводитися до набуття тільки технічних навичок, а передбачати опанування системою знань поглибленої роботи із самим текстом вокальних творів, на основі якої розкриваються художні смисли вокального мистецтва та народжується, осяяне духовністю, сценічне артистичне виконання.

Концертні виступи здобувачів музичної освіти, зокрема вокалістів, супроводжуються відчуттями відповідальності, іноді, стресу. Тому у процесі аудиторного навчання ми пропонуємо моделювати концертні ситуації, запрошуючи слухачів і, таким чином, наближати їх до сценічних. Це дасть можливість студентам адаптуватися до публічних виступів та отримати істинне задоволення від сценічної творчості. Однак публічні виступи, передбачені річними програмами з вокальних дисциплін, не в змозі повною мірою сприяти якісному виконанню добре підготовлених у процесі навчання музичних творів. Цьому заважає відсутність емоційного контакту зі слухачем.

Тому важливо задіяти студентів до участі у позааудиторних видах концертно-виконавської практики. Мета концертно-виконав-

ської практики полягає у формуванні творчо-виконавської компетентності майбутніх вокалістів. Завдання концертно-виконавської практики спрямоване на: формування мотивації у студентів до вокального мистецтва та вокальної педагогіки; опанування майбутніми фахівцями творчо-виконавськими вміннями підготовки до концертних виступів; апробацію вокально-виконавського досвіду, накопиченого у процесі навчання в класі постановки голосу, вокальному класі, у власній сценічній діяльності; створення виконавської інтерпретації на основі семіотично-герменевтичного аналізу вокального твору; ефективність вивчення музичного матеріалу; реалізацію артистичних здібностей, умінь перевтілення у процесі публічного виконання вокальних творів; формування вокальних, педагогічних, організаційних, управлінських умінь у процесі підготовки учнів до концертно-виконавської діяльності під час педагогічної практики; опанування вміннями підготовки та проведення просвітницьких мистецьких заходів; формування вмінь аналізу та мистецької рефлексії після концертних виступів.

Здійснення концертно-виконавської практики професійної підготовки здобувачів музичної освіти /майбутніх вокалістів передбачає активну участь студентів у позааудиторній роботі з різних форм сценічної діяльності. Позааудиторна вокально-педагогічна діяльність майбутніх вокалістів є важливим компонентом їх професійної підготовки і яскравим та мотивуючим моментом студентського життя. До позааудиторної концертно-виконавської професійної підготовки співаків ми відносимо: індивідуальну, групову, колективну та масову форми концертно-виконавської практики, – які відображають кількість учасників у консультації, репетиції, концерті, вокальних конкурсах, фестивалях, творчих проектах, майстер-класах, вокальному гуртку, вокальній студії. Концертно-виконавська діяльність також проходить у процесі всіх видів практики студентів.

Опановуючи основами концертно-виконавської діяльності, студенти мають змогу апробувати свої вміння у процесі проходження різних видів навчальної практики: фольклорної, літньої педагогічної та навчальної педагогічної у середній загальноосвітній школі. Реалізація вокально-виконавських умінь майбутніх фахівців здійснюється в урочній та позаурочній організації навчання. В урочній системі творчо-виконавська компетентність учителя музичного мистецтва повинна виявлятися у власному концертному виступі (показі, ілю-

страції) перед учнями класу; організації та проведенні концертних виступів учнів.

Здобувачі музичної освіти (майбутні вокалісти) повинні знати основні організаційні форми позаурочної системи та методик організації гурткової роботи, на яких здійснюється підготовка учнів до концертів та проводяться самі концертні виступи учнів. До таких організаційних форм слід віднести: масові – загальношкільний хор, огляди, конкурси, свята; гурткові – сольні, ансамблеві, хорові, музичні факультативи; свята та різні види музичного відпочинку – святкові заходи двох видів: пов'язані з конкретними датами і тематичні, присвячені знаменним датам (школи, класу та інші).

Впровадження позаурочних форм передбачає опанування студентами методикою організації гурткової роботи, а саме: чітко визначати мету, завдання, зміст, принципи організації позаурочної форми вокальної діяльності учнів; здійснювати набір учасників гуртків на початку року; проводити ознайомлювальну бесіду, прослуховування учнів; планувати зміст кожного заняття; добирати сучасний репертуар та інший дидактичний матеріал для занять; проводити позаурочні заняття, враховуючи: вікові особливості учнів, рівень їх зацікавленості і вокально-виконавських умінь; готувати та організовувати концертні виступи учнів; навчати учнів аналізувати власну вокально-виконавську діяльність.

Ефективність організації позааудиторних масових, гурткових і святкових заходів залежить від врахування студентами-практикантами у навчальній вокально-педагогічній діяльності методичних рекомендацій: дотримуватись основних принципів формування змісту позаурочної концертної діяльності дітей: аксіологічно-культурологічній спрямованості, традиційності та інноваційності, плановірності, доступності, послідовності, систематичності; урізноманітнювати та оновлювати форми позаурочних заходів для накопичення вокального досвіду учнів та збагачення їх новими музичними враженнями; добирати художній ілюстративний матеріал високої якості та ілюструвати його на високому рівні; спрямовувати позаурочну вокальну діяльність дітей на розвиток творчості, фантазії та ініціативи.

Відтак, дослідження ролі і значення концертно-виконавської практики та позааудиторної вокально-педагогічної діяльності у освітньому процесі майбутнього вокаліста дає змогу стверджувати, що її форми класифіковано за змістом і за кількістю учасників. За змістом концертно-виконавська прак-

тика поділяється на навчальну й виробничу. Концертно-виконавська навчальна практика здійснюється в аудиторній та позааудиторній формах підготовки. Її проходження сприяє формуванню творчо-виконавського компонента розвитку вокаліста. Однак, якщо у мистецьких вищих навчальних закладах концертно-виконавська практика це

нормативна форма навчальної діяльності на основі державного стандарту, то у навчальних планах вищих закладів освіти такий вид практики не передбачено.

До навчальних аудиторних форм концертно-виконавської практики ми відносимо виступ на практичному чи відкритому індивідуальному занятті, майстер-класі; консультації, репетиції, у процесі контрольного оцінювання, на заліку, іспиті. До навчальних позааудиторних – виступи на консультації, репетиції, концертах, вокальних конкурсах, фестивалях, творчих проектах, майстер-класах, вокальному гуртку, вокальній студії. Концертно-виконавська виробнича практика відбувається в школі та дитячому оздоровчому таборі. До форм концертно-виконавської виробничої практики відносимо репетицію, концерт, конкурс, фестиваль, творчий проект, майстер-клас, вокальний або хоровий гурток. За кількістю учасників форми концертно-виконавської практики розподілено на індивідуальну, групову, колективну, масову.

Виконавська майстерність передбачає ряд важливих складових, які сприяють досягненню музичної вишуканості. Перш за все, це передача емоцій, де виконавець здатний передати свої почуття та відчуття через музику, забезпечуючи зв'язок зі слухачем. Крім того, технічна вправність грає важливу роль, оскільки володіння музичним інструментом та технічними аспектами гри є необхідною складовою для якісного виконання музичних творів. Не менш важливим є музичне розуміння, що охоплює розуміння музичних структур, фразування, динаміки та інших аспектів, що допомагають виконавцю тлумачити та втілювати музичні твори зі значенням і глибиною.

Шлях до досягнення вищого рівня виконавської майстерності передбачає регулярну практику. Щоденна систематична практика допомагає поліпшити техніку та виконавські навички, забезпечуючи поступове зростання в музичній майстерності. Крім того, важливо встановити зв'язок з досвідченим викладачем або наставником, які можуть поділитися своїм багатим музичним досвідом та допомогти вдосконалити навички виконавства. Участь у майстер-класах та конкурсах також

має велике значення, оскільки спілкування з іншими виконавцями та отримання фахового фідбеку сприяють зростанню виконавської майстерності.

Найвищий рівень виконавської майстерності досягається через досягнення музичної вишуканості. Інтерпретація та індивідуальність виконавця грають важливу роль у створенні музичної вишуканості. Виконавець повинен розвивати власний стиль та індивідуальність у виконанні музичних творів, роблячи їх своїми та додаючи новий зміст. Експерименти та новаторство, такі як використання нових підходів, аранжувань та нестандартних інтерпретацій, сприяють досягненню музичної оригінальності та вишуканості. Крім того, взаємодія з аудиторією, врахування їхніх реакцій та сприйняття музики допомагають виконавцеві створити неповторну атмосферу та зв'язок зі слухачами.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, виконавська майстерність є ключовим аспектом у сфері музики, який вимагає глибокого розуміння та відповідних навичок. Виконавець, незалежно від свого музичного інструменту чи жанру, повинен володіти не тільки технікою, але й здатністю передати почуття, емоції та індивідуальність через своє виконавство.

Отже, виконавська майстерність є процесом неперервного розвитку, який потребує самодисципліни, праці та відданості музиці. Шлях до музичної вишуканості полягає в удосконаленні технічних навичок, розумінні музичної мови та власному творчому самовираженні. Крім того, виконавець повинен бути відкритим до нових ідей, експериментів та зв'язку зі слухачами. Тому перспективи подальших розвідок виконавської майстерності у сфері музичної освіти є широкими і мають великий потенціал для розвитку майбутніх здобувачів. Деякі з можливих напрямків досліджень можуть включати:

Вивчення впливу різних факторів на виконавську майстерність: Дослідження можуть спрямовуватися на встановлення впливу різних факторів, таких як фізична підготовка, психологічний стан, харизма та індивідуальні особливості на якість виконавського мистецтва.

Розробку ефективних методик навчання: Дослідження можуть спрямовуватися на розробку та вдосконалення методик навчання, які сприяють розвитку виконавської майстерності. Це може включати вивчення оптимальних стратегій тренувань, технік викладання та інтерактивних підходів до практики та самовдосконалення.

Використання новітніх технологій у виконавській майстерності: Розвиток сучасних технологій відкриває нові можливості для виконавців. Дослідники можуть вивчати вплив використання віртуальної реальності, розширеної реальності та інших інноваційних інструментів на

виконавську майстерність та сприйняття музики.

Аналіз взаємодії з аудиторією: Дослідження можуть зосереджуватися на вивченні взаємодії між виконавцями і аудиторією, включаючи психологічні аспекти сприйняття музики та емоційну відповідь слухачів.

Література:

1. Гребенюк Н. С. Вокально-виконавська творчість: дис. ... д-ра мистецтвознавства : спец. 17.00.03. Київ, 2000. 369 с.
2. Єрошенко О. В. Основи вокальної методики: програма та метод. матеріали до курсу / уклад.: О. В. Єрошенко. Харків : ХДАК, 2005. 22 с.
3. Ковальова С. В. Розвиток творчої активності вчителів музики в сучасних умовах: теорія й практика : наук.-метод. посіб.. Біла Церква : КОІПОПК, 2004. 228 с.
4. Козленко В. Формування творчої особистості учня. Рідна школа. 1999. №5. С. 5–9.
5. Моляко В. Творча та інтелектуальна обдарованість у структурі особистості професіонала. Рідна школа: щоміс. наук.-пед. журн. / М-во освіти і науки України. Київ: Рідна школа, 2011. № 12. С. 7–11.
6. Олексюк О.М. Творча самореалізація майбутнього фахівця-музиканта в інтерпретаційному процесі. Наукові записки Тернопільського ДПУ імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. Тернопіль, 1999. № 3. С. 116–120.

References:

1. Grebenyuk N. (2000). *Vokal`no-vy`konavs`ka tvorchist`* [Vocal and performing creativity]: dy`s. ... d-ra my`stecztoznavstva : specz. 17.00.03. Ky`yiv, 369 s. [in Ukrainian].
2. Yeroshenko O. (2005). *Osnovy` vokal`noyi metody`ky` : programa ta metod. materialy` do kursu* [Fundamentals of vocal technique: program and method. materials for the course] / uklad.: O. V. Yeroshenko. Harkiv : XDAK, 22 s. [in Ukrainian].
3. Koval`ova S. (2004). *Rozvy`tok tvorchoyi akty`vnosti vchy`teliv muzy`ky` v suchasny`x umovax: teoriya j prakty`ka* : nauk.-metod. posib. [Development of creative activity of music teachers in modern conditions: theory and practice: science and method. manual]. Bila Cerkva : KOIPOPK, 228 s. [in Ukrainian].
4. Kozlenko V. (1999). *Formuvannya Tvorchoyi osoby`stosti uchnya* [Formation of the student's creative personality]. Ridna shkola : shhomis. nauk.-ped. zhurn. / M-vo osvity` i nauky` Ukrayiny`. Ky`yiv: #5. S. 5-9. [in Ukrainian].
5. Molyako V. (2011). *Tvorcha ta intelektual`na obdarovanist` u strukturi osoby`stosti profesionala* [Creative and intellectual giftedness in the personality structure of a professional]. Ridna shkola : shhomis. nauk.-ped. zhurn. / M-vo osvity` i nauky` Ukrayiny`. Ky`yiv: Ridna shkola, # 12. S. 7–11. [in Ukrainian].
6. Oleksyuk O. (1999). *Tvorcha samorealizaciya majbutn`ogo faxivcya-muzy`kanta v interpretacijnomu procesi* [Creative self-realization of the future professional musician in the interpretation process]. Naukovi zapu`sky` Ternopil`s`kogo DPU imeni V. Gnatyuka. Seriya: Pedagogika. Ternopil`, # 3. S. 116–120. [in Ukrainian].

УДК 37.013

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.5>**Zhang LIANG**

Postgraduate Student, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ave. Nauki, 9-A, Kharkiv, 61166, Ukraine

ORCID: 0000-0002-57-50-2605

Чжан ЛЯН

аспірант, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, просп. Науки, 9-А, Харків, 61166, Україна

ORCID: 0000-0002-57-50-2605

USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES FOR QUALITY MANAGEMENT OF PHYSICAL EDUCATION IN CHINA

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В КИТАЇ

***Aim** of the article is to analyze the positive impact of modern technology as one of the important factors in the quality management of physical education in China. Given that China ranks second in the world in the development of information technology, it can be noted that not in all fields of science, information technology is fully used. **The methodological framework**, which is designed to ensure quality management of physical education is at the stage of developing programs that will affect quality learning through the use of the latest information technology. The Chinese government pays maximum attention to the possibilities of the information environment, which provides access to information, which in turn helps students in individual lessons and increases the effectiveness of coaching activities. The use of the latest information technologies should ensure the formation of knowledge, development of physical qualities and a positive impact on student health.*

***Conclusion:** Widespread introduction of innovative pedagogical technologies will lead to the intensification of educational and training activities of students, which will increase the effectiveness of these activities and large-scale use of the educational potential of physical culture.*

***Key words:** quality management, coaching activities, knowledge, development.*

***Мета статті:** проаналізувати позитивний вплив сучасних технологій як одного з важливих факторів управління якістю фізичного виховання в Китаї. Враховуючи те, що Китай посідає друге місце у світі за розвитком інформаційних технологій, можна відзначити, що не у всіх галузях науки інформаційні технології використовуються повною мірою. **Методична база**, яка покликана забезпечити управління якістю фізичного виховання, знаходиться на стадії розробки програм, які впливатимуть на якість навчання шляхом використання новітніх інформаційних технологій. Уряд Китаю приділяє максимальну увагу можливостям інформаційного середовища, яке забезпечує доступ до інформації, що в свою чергу допомагає студентам на індивідуальних заняттях та підвищує ефективність тренерської діяльності. Використання новітніх інформаційних технологій має забезпечити формування знань, розвиток фізичних якостей та позитивно вплинути на здоров'я учнів.*

***Висновки:** Широке впровадження інноваційних педагогічних технологій призведе до активізації навчально-тренувальної діяльності студентів, що сприятиме підвищенню ефективності цієї діяльності та широкому використанню виховного потенціалу фізичної культури.*

***Ключові слова:** управління якістю, тренерська діяльність, знання, розвиток.*

1. INTRODUCTION

Formulation of the problem. Improving information processes in the field of physical culture of students should significantly change the forms and content of higher education. However, we all notice the lack of efficiency in the use of modern information technology physical culture. Attempts to solve specific to the physical sphere. Culture tasks with the use of information technology are undertaken very rarely. Physical education of students continues to be implemented mainly without the use of information technology. Students' attention is focused on normative indicators of physical fitness, and theoretical, psychophysical,

intellectual training with the use of physical education is not used to the necessary extent. There is a discrepancy between the high level informatization of the educational process in the university and insufficient use of information technology in the educational process of physical education. This is due primarily to the unwillingness of both teachers and departments of physical culture to implement these technologies. Therefore, to solve this problem, it is necessary to analyze and find ways to overcome it. Existing developments in the use of computer technology in physical education are like as a rule, they are private – the creation of databases, monitoring of physical development and physical fitness,

the project method – and are not widespread in practice. Analysis of published works on this topic showed that the problem of information and computer support. The training of students in the field of physical culture at the university is relevant, but practically undeveloped. To increase the efficiency of the educational process arose the need to develop a methodology for interactive information support of educational and extracurricular activities in physical education of students. In this regard, the issue of retraining of pedagogical staff of the departments of physical culture will become acute. The modern teacher needs not only to have knowledge in the field of information and communication technologies, but also to be a specialist in the creation and application of new technologies for solving professional problems.

2. RESEARCH METHODOLOGY

Analysis of scientific and methodological sources on the main positions of the development and improvement of physical education in higher educational institutions allows us to make a number of the following conclusions:

- historical analysis of the genesis of physical education showed that its origin and development are closely related to the socio-economic formation of any society. It is the level of development of society, its socio-economic achievements and successes, domestic and foreign policy of the state that determine not only the functions of physical education, but also designate their hierarchy. In one situation, the main function of physical education is military training, in another – preparation for labor or professional activity. However, physical education in almost all countries has historically been carried out mainly in educational organizations that were created by the state itself, or controlled by its special bodies. Moreover, the pedagogical process was carried out in such organizations only by specialists;

- the analysis of physical education in China allows us to state that its development is characterized by a periodic change in the focus and priorities of the content. These priorities are directly related to the foreign policy of the state, with the state and level of health of the nation, with new theoretical and practical scientific developments of the country's leading scientists and educators. A change in focus is a fairly frequent phenomenon in domestic physical education in higher educational institutions. The reason for this phenomenon lies, first of all, in the fact that the creation of methods of physical culture in educational institutions of our country took place in conditions when the main components of the scientific and methodological foundations of the discipline itself. At different stages the formation of the

subject, the educational process was guided by different goals: military training; preparation for work; communist education and the formation of a new person; preparation of the sports reserve; formation of competencies, etc. ;

- among the ideas of modernization of the theory and practice of physical education of student young people have two dominant tendencies. One of them is the orientation of the content of the subject and the technology of its implementation to increase the educational orientation of the discipline [1, 2, 3, 5, 7]. In such cases, the process of physical education is more aimed at the socialization of students, the formation of a value attitude to physical culture, the formation of their general cultural competencies. At the same time, there is a significant increase in theoretical and methodological training due to a reduction in practical training. Another tendency is an increase in the training effect of the educational process [1, 4, 6]. Considering that in recent decades, the indicators of the level of health and physical fitness of most university students have been declining, a decrease in the number of classes aimed at developing physical conditions is unlikely justified. Here you need an optimal balance between all types of student preparation: theoretical, methodological and practical.

3. RESULTS AND DISCUSSION

Physical education in universities in practice is limited to learning motor skills and the development of physical qualities. Significantly lag behind theoretical and methodological training, ie those areas that are associated with the mastery of special knowledge and methods. Lack of knowledge and methodological skills leads to the fact that outside of classes, students cannot maintain their ability to exercise and health through exercise. To date, a characteristic feature of the modern concept of physical education should become a shift of emphasis towards increasing education orientation, as determining the conditions for the successful formation of physical culture of the individual. Possibilities of the information training environment, methodically developed contextual help and available in any moment information can stimulate the student's motivation for the systematic formation of his psychophysical fitness. The acquired knowledge will also be the basis for the formation of interest in exercise and the belief in the need to lead a healthy lifestyle. The rebirth that began in the provinces contributed to the expansion of the material and technical base of sports science. Intensive integration of sport with others public spheres, such as politics, economics and culture, determined new directions of research. There

are currently five research institutes for sports sciences subordinated to the Central Sports Administration, which at the state level are the basis of scientific research: National Research Institute of Sports Science (Beijing), National Sports Information Center (Beijing), National Institute of Sports Medicine (Beijing), National Institute of Sports Injury (Chengdu) and National Institute of Sports Electronic instruments and appliances (Kunming). Subsequently, about 33 research institutes were founded in the provinces, the results of which are used in schools of higher sportsmanship, sports scientific institutes at universities and technical schools and higher schools in sports. Planning and control research work is carried out by the Central Office of Sports. An integral part of this system is also separate educational departments of sports science at general educational institutions of higher education [7]. Information support for training students in the field of physical culture should be a systemic complex that integrates applied pedagogical software products, databases, didactic tools and teaching materials. The creation of electronic educational literature on physical culture is not just the transfer of printed materials into a computer form to provide students with the necessary materials. Computer technologies as technical teaching aids are developing within the framework of the existing educational process, therefore, they must be compatible with this process. At the same time, the created computer technologies can actively influence changes in teaching methods, on the entire technology of the educational process. Now we can name the main directions of using computer technologies in physical culture:

- statistical analysis;
- preparation of methodological documentation;
- training and control of theoretical knowledge of students;
- control of physical development and fitness of those involved;
- processing of the results of competitions in various sports;
- control and optimization of the technique of sports movements;
- creation of computerized training complexes

According to its methodological purpose, electronic educational literature belongs to the group of educational software tools, which allows you to: perform computer visualization of educational information; carry out methodological support of the educational process; apply feedback from learners; to implement the control of the theoretical and physical course. The most promising areas of using information

technologies in the general system of higher education are educational software, which can be most widely used in physical education lessons. They include

- electronic teaching aids (electronic textbook, electronic presentation);
- educational and methodological complexes;
- controlling computer programs;
- computer illustrations to support various types of activities.

In the field of physical education, such electronic aids as electronic textbooks, collections, multimedia libraries, electronic reference books, electronic presentations, simulators, tests and more. Optimization of modern university education is impossible without introducing educational process of information technology. And today informational technology in teaching is one of the most pressing topics. The use of new information technologies (NIT) in teaching the subject "Physical culture" is one of the most important aspects of improving and optimizing the educational process, enriching the arsenal of methodological tools and techniques that allow diversifying the forms and methods of work and making the lesson interesting and memorable for students. The use of new computer technologies in the educational process allow you to realize your pedagogical ideas, present them to the attention of colleagues and get a prompt response, and students are given the opportunity to independently choose an educational trajectory – the sequence and pace of studying topics, a system of tasks and methods control of knowledge. Work experience shows that students who are actively working with a computer develop a higher level of self-education skills, the ability to navigate in a stormy stream of information, the ability to highlight the main thing, generalize and draw conclusions. The use of computer teaching aids contributes to the effective organization of the educational process:

- organization of active cognitive activity of students;
- optimization of the educational process;
- increasing the amount of information studied in the lesson;
- stimulating the creative abilities of students;
- the possibility of implementing individual training.

In our opinion, an important section of the discipline is the formation of a system of knowledge in physical culture. When monitoring and assimilating educational material, we use computer testing. The use of modern educational technologies helps the teacher physical culture to increase the growth of motivation and cognitive activity of students. Games, riddles, quizzes, crosswords on sports topics allow the use of

emotional memory, stimulate creative and cognitive activity, which has a positive effect on the conduct of health and fitness and sports events.

Means of computer technologies in physical culture and sports are software, software and hardware, technical means and devices operating on the basis of computer technology, modern means and systems for broadcasting information, as well as providing operations for collecting, accumulating, storing, processing, transferring information to information resources of computer networks. Information technology tools are used together with educational, methodological, normative and technical materials for the implementation of the pedagogical process. Program-pedagogical means in physical culture and sports are used in the educational and training process, the intensification of this process and in order to develop the personality of the student. Modern software and pedagogical tools are implemented on the basis of multimedia technology. Users of the information resource use interactive information technology tools. The development of the educational process in the information and communication environment is due to the interaction of the student, teacher and information technology. To develop cognitive activity in a student, it is necessary to fill the components of the communication environment with subject content. Techniques, methods, methods and means of transportation, processing, broadcasting are the necessary techniques of computer technology used in physical culture and sports. Computer programs help the teacher to plan physical fitness, general physical activity and control the psychophysical state of students. Computer technologies are in great demand in physical development, since they are based on speed and versatility. A system is based on the methods of encoding and transferring information, which allows you to perform many diverse tasks in the shortest possible time.

With the help of digital technologies, it is faster and easier to organize the training process, use the monitoring and analysis of the athlete's actions. Interest in physical education and sports can be easily awakened among young people if digital and innovative technologies are introduced into the educational and training process. At the moment, there are a lot of technical innovations that can be used in physical education classes during distance learning. Modern observation systems help to more accurately control and analyze the training process. Controlling the student's condition during training allows diagnostic equipment using recording devices for subsequent analysis and adjustment of training techniques. Strain gauges are widely used to record the support

reaction during exercise. Automated control systems allow you to control actions in team sports. With the help of diagnostic equipment, a clear analysis of physical activity is carried out, and also with its help it is possible to select the best means and methods for increasing sports performance. For physical education and sports, sports equipment using digital technologies, such as a "smart" ball, has become widespread, which helps in practicing hitting techniques, power and transfers information to a computer, where later you can see the trajectory, impact force and other parameters. Smart dumbbells can calculate the number of calories burned during a workout, helping to distribute the load according to light indications. Digital technologies have become widespread in sports equipment. Sneakers with sensors record weight, distribute pressure and movement parameters. Information is collected and analyzed using special software. Smart things are becoming an integral part of the life of young people. They help to organize the daily routine, proper nutrition, the effectiveness of individual training and much more. The iWatch smartwatch helps you monitor your health during exercise and sports, determine your heart rate, breathing rate, pressure, air condition, and can download sports apps that can become an indispensable tool for training.

4. CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FUTURE RESEARCH

In this regard, we believe that the role of the teacher in disclosing the possibilities of modern information technologies in the educational process in physical culture is very important. Thus, with the use of NIT in the classroom, the most optimal conditions are created for the disclosure and development of the creative potential of students, a deeper and more durable assimilation of the educational material is carried out. However, I would like to say that the introduction of modern information technologies into the educational process in physical culture is certainly necessary, but the use of multimedia technologies is possible only if they are competently and reasonably integrated into the educational process and provide new opportunities. , both for the teacher and the student. Thus, computer technologies contribute to the effectiveness of intellectual activity in the process of physical education and sports. Computer programs, computer technologies, are developing rapidly within the existing process. The use of IT technologies carries many advantages, namely: speed, reliability, the ability to optimize the accumulated knowledge, the ability to choose an effective program designed for a specific user.

References:

1. Agasisti, T., & Bertolotti, A. (2020). Higher education and economic growth: A longitudinal study of European regions 2000–2017. *Socio-Economic Planning Sciences*, 100940.
2. Guo, J. (2012). New developments in top-class Chinese sport. Unpublished document. Beijing.
3. Hills, A. P., Dengel, D. R., & Lubans, D. R. (2015). Supporting public health priorities: recommendations for physical education and physical activity promotion in schools. *Progress in cardiovascular diseases*, 57(4), 368-374.
4. Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisinigh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations for sustainability in higher education: becoming better leaders, through addressing the university system. *Journal of Cleaner Production*, 48, 10-19.
5. McKenna, M. F. (2015). Moral Values and Social Consensus in Democratic Secular Society: Challenges and Responsibilities. *The Heythrop Journal*, 56(4), 663-676.
6. Miao, J. (2005). Development of Sports Science in China. *Weilheim / Teck: Brewers*.
7. Voigt, B. (2008). China trains for the Olympics. The sports system in the Middle Kingdom. Retrieved May 10, 2013.

UDC 796.011

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2023.3.6>**Dariusz SKALSKI**

doktor nauk pedagogicznych, kandydat nauk o wychowaniu fizycznym, inżynier bezpieczeństwa narodowego, profesor, Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego, m. Gdańsk, Polska; Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, Ukraina

ORCID: 0000-0003-3280-3724

Nataliia TSYHANOVSKA

magister wychowania fizycznego i sportu, kierownik katedry kultury fizycznej i zdrowia, magister sportu w gimnastyce, Charkowska Państwowa Akademia Kultury, Ukraina

ORCID: 0000-0001-8168-4245

UJĘCIE DEFINICYJNE POLSKIEJ I UKRAIŃSKIEJ KULTURY FIZYCZNEJ I JEJ ODNIESIENIE DO EDUKACJI ZDROWOTNEJ I OGÓLNYCH ZAGADNIENIŃ PEDAGOGICZNYCH

ВИЗНАЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ САНИТАРНОЮ ОСВІТОЮ ТА ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНИМИ ПИТАННЯМИ

THE DEFINITION OF POLISH AND UKRAINIAN PHYSICAL CULTURE AND ITS RELATION TO HEALTH EDUCATION AND GENERAL PEDAGOGICAL ISSUES

Podczas, już wieloletniej międzynarodowej współpracy naukowej polsko-ukraińskiej (wspólne międzynarodowe konferencje i seminaria naukowe, wspólne opracowania naukowe, cykl wykładów w charakterze profesorów wizytujących, pełnienie funkcji naukowych kierowników dysertacji w celu zdobycia naukowych stopni) – zrodziła się wielokrotnie dyskusja na temat definicji terminu kultura fizyczna. Profesjonalne przekazywanie wiedzy i umiejętności w zakresie wychowania fizycznego, to zadanie wielu promotorów kultury fizycznej, którzy realizują je w ramach przedmiotów na wszystkich etapach edukacji. Na zakres badań w niniejszym opracowaniu składają się wybrane następujące zagadnienia: ustawowe definicje terminu: kultura fizyczna i główne kierunki wdrażania, formy uczestnictwa w kulturze fizycznej, główne cele i zadania, kierunki kształcenia, studia i specjalizacje w obszarze kultury fizycznej, działalność naukowa w kulturze fizycznej oraz wybrane definicje terminu kultura fizyczna z naukowej literatury polskiej i ukraińskiej. Autorzy niniejszego opracowania naukowego uważają, że jest to pierwsza próba badań w takim ujęciu i zakresie w ramach naukowej współpracy polsko-ukraińskiej. Ponadto każde zagadnienie prezentowane w formie zestawień tabelarycznych – może być oddzielnym, rozszerzonym opracowaniem naukowym, zarówno też o rozszerzoną o inne kraje, naukową współpracę międzynarodową.

Słowa kluczowe: wychowanie fizyczne, sport, turystyka, teoria wychowania, dydaktyka.

Протягом багаторічної міжнародної польсько-української наукової співпраці (спільні міжнародні конференції та наукові семінари, спільні наукові дослідження, цикл лекцій в якості запрошених професорів, виконання функцій наукових керівників дисертацій на здобуття наукових ступенів), точіться дискусія щодо визначення терміну "фізична культура". Професійна передача знань і навичок у сфері фізичного виховання є завданням багатьох популяризаторів фізичної культури, які впроваджують їх у рамках навчальних дисциплін на всіх етапах навчання. Предметом дослідження цієї роботи є такі питання: законодавче визначення терміну: фізична культура та основні напрямки її реалізації, форми участі у фізичній культурі, основні цілі та завдання, галузі освіти, навчання та спеціалізації у сфері фізичної культури, наукова діяльність у сфері фізичної культури та окремі визначення терміну "фізична культура" з польської та української наукової літератури. Автори наукового дослідження вважають, що це перша спроба дослідження, з використання такого підходу та в такому обсязі, в рамках польсько-української наукової співпраці. Крім того, кожне питання, представлено у вигляді табличних узагальнень, може бути окремим, розширеним науковим дослідженням, у тому числі в рамках міжнародної наукової співпраці з іншими країнами.

Ключові слова: фізичне виховання, спорт, туризм, теорія виховання, дидактика.

During the many years of international Polish-Ukrainian scientific cooperation (joint international conferences and scientific seminars, joint scientific studies, a series of lectures as visiting professors, acting as scientific heads of dissertations in order to obtain scientific degrees) – a discussion on the definition of the term physical culture. Professional transfer of knowledge and skills in the field of physical education is the task of many promoters of physical culture, who implement them as part of subjects at all stages of education. The scope of research in this study includes the following selected issues: statutory definitions of the term: physical culture and main directions of implementation, forms of participation in physical culture, main goals and tasks, fields of education, studies and specializations in the field of physical culture, scientific activity in physical culture and selected definitions of the term physical culture from Polish and Ukrainian scientific literature. The

authors of this scientific study believe that this is the first attempt at research in such an approach and scope within the Polish-Ukrainian scientific cooperation. In addition, each issue presented in the form of tabular summaries – can be a separate, extended scientific study, also with international scientific cooperation extended to other countries.

Key words: physical education, sport, tourism, theory of upbringing, didactics.

Wstęp. Bardzo istotny obszar szeroko rozumiany jako kultura fizyczna stanowi podwalinę do rozwoju każdego człowieka. Kultura fizyczna jest to ogół zachowań przebiegających według przyjętych w danym środowisku społecznym reguł i norm postępowania a mających na celu dbałość o zdrowie człowieka, o poprawę jego postawy, prawidłowy rozwój psychofizyczny oraz rezultaty tych zachowań. Wyróżnia się następujące formy uczestnictwa w kulturze fizycznej: wychowanie fizyczne, sport, rekreacja, rehabilitacja medyczna i turystyka. W takim znaczeniu przedmiotem badań w naukach o kulturze fizycznej mogą być: a) wartości zdrowotne, utylitarne, estetyczne i agoniczne przypisywane ciału b) zachowania kreacyjne, rekreacyjne i rehabilitacyjne wobec ciała oraz c) morfologiczne, funkcjonalne i motoryczne rezultaty tych zachowań. W dzisiejszym świecie coraz częściej powstaje problem ochrony zdrowia ludzkiego, począwszy od wieku dziecięcego. Podkreśla to znaczenie właściwej organizacji edukacji fizycznej w szkołach, ponieważ właśnie edukacja fizyczna ma na celu zachowanie i wzmocnienie zdrowia młodego pokolenia, często postrzegane jako edukacja zdrowotna czy bezpieczeństwo zdrowotne. W dobie współczesnych zagrożeń niezachwiane zdrowie, zarówno fizyczne, jak i psychiczne, którego gwarantem jest sport i sprawność fizyczna są ściśle związane z bezpieczeństwem, zarówno w aspekcie ogólnym, ale również ze szczególnym uwzględnieniem niebezpieczeństw w sferze zdrowotnej każdego człowieka [1]. Dbałość o zdrowie oraz zachowania zdrowotne to podstawowe zagadnienia edukacji i promocji zdrowia. Do ich kształtowania przyczynia się w największym stopniu rodzina, szkoła i środowisko rówieśników. Profesjonalne przekazywanie wiedzy i umiejętności zdrowotnych to zadanie wielu promotorów zdrowia, którzy realizują je w ramach różnych przedmiotów szkolnych na wszystkich etapach edukacji. Edukacja zdrowotna jest procesem, który trwa przez całe życie i dotyczy wszystkich ludzi. Do podstawowych pojęć, którymi zajmuje się edukacja i promocja zdrowia należą między innymi: dbałość o zdrowie oraz zachowania zdrowotne. Dbałość, będąca troską o zdrowie, to robienie czegoś pozytywnego dla utrzymania, poprawy i doskonalenia swojego zdrowia, w tym celowe działania ukierunkowane na zdrowie, oraz niepodjęcie, czyli eliminowanie zachowań zagrażających zdrowiu. Do zachowań prozdrowotnych sprzyjających zdrowiu, zwiększających jego potencjał, chroniących przed zagrożeniami lub służących przywróceniu zdrowia należą m.in.:

racjonalne żywienie, odpowiednia aktywność fizyczna, sen, korzystanie lub dawanie wsparcia społecznego, bezpieczne zachowania w ruchu drogowym, w pracy, w życiu seksualnym, samokontrola zdrowia, poddawanie się badaniom profilaktycznym, radzenie sobie ze stresem [2].

Cel badań. Celem badań jest porównanie definicji *kultura fizyczna* i jej wybranych składowych w ujęciu prawnym i naukowym w systemie polskiego i ukraińskiego systemu kształcenia.

Metody. Zastosowano przegląd piśmiennictwa w zakresie różnych autorskich definicji kultury fizycznej i metodę analizy wybranych uregulowań prawnych obowiązujących w Polsce i Ukrainie.

Wyniki

1. Wybrane składowe terminu: *Kultura fizyczna według unormowań prawnych*

Pojęcie *kultura* kojarzy się nam m.in z kinem, teatrem, baletem, muzeum, malarstwem a także z pewną grupą zachowań codziennych – z uprzejmością i serdecznością. W socjologii kultury termin ten ma bardzo szerokie znaczenie. Uczestnictwo w kulturze to nie tylko udział w spektaklach, koncertach, ale to także wszystkie czynności wykonywane przez człowieka, także związane z pracą. Nawet zwykła obserwacja podpowiada nam, że kierujemy się w swoim zachowaniu pewnymi niewidzialnymi wskazaniami, sprawiającymi wrażenie, jakby wpływały z otoczenia, w którym na co dzień żyjemy. Żyjemy mniej lub bardziej pośród innych i pośród wytworów kultury, które też pośredniczą w relacjach z innymi ludźmi. Odbywa się to w różnych formach, sytuacjach, na różnych poziomach i różnymi skutkami. Kultura jest sferą otaczającą człowieka ze wszystkich stron i człowiek jest swoiście "zanurzony" w kulturze i niemal każde jego zachowanie jest wyznaczone przez obecne w danej zbiorowości wzory i wytwory kulturowe. Więc *kultura* wg. Jana Szczepańskiego – to ogół wytworów działalności człowieka, materialnych i niematerialnych, wartości i uznawanych sposobów postępowania, przyjętych w danych zbiorowościach, przekazywanych innym zbiorowościom i następnym pokoleniom (łac. *cultura* – uprawa) [2]. Mając na uwadze, że w ogólnej definicji kultury – „uznawany sposób postępowania”, w celu odniesienia się przez autorów do terminu *kultury fizycznej*, która jest węższą definicją od terminu *kultura*, więc przyjąć można, że to jest uznany sposób postępowania między innymi w zakresie wychowania fizycznego i sportu.

Tabela 1

Ustawowe definicje terminu: kultura fizyczna i główne kierunki wdrażania [3, 4, 5].

Wybrane składowe terminu: <i>Kultura fizyczna</i>	Kultura fizyczna w Polsce według unormowań prawnych	Kultura fizyczna w Ukrainie według unormowań prawnych
Ustawowe definicje terminu: kultura fizyczna	Kultura fizyczna jest częścią kultury narodowej, chronionej przez prawo. Obywatele, bez względu na wiek, płeć, wyznanie, rasę oraz stopień i rodzaj niepełnosprawności – korzystają z równego prawa do różnych form kultury fizycznej.	Kultura fizyczna jest integralną częścią ogólnej kultury społeczeństwa, mającą na celu wzmocnienie zdrowia, rozwój zdolności fizycznych, moralnych i intelektualnych człowieka w celu harmonijnego kształtowania jego osobowości. Kultura fizyczna jest ważnym środkiem zwiększania aktywności społecznej i zawodowej ludzi, zaspokajania ich potrzeb moralnych, estetycznych i twórczych, żywej potrzeby wzajemnego komunikowania się, rozwoju przyjaznych stosunków między narodami i umacniania pokoju.
Główny kierunek wdrażania kultury fizycznej	<ul style="list-style-type: none"> – promowanie aktywności fizycznej wśród Polaków, – podnoszenie kompetencji osób prowadzących zajęcia z wychowania fizycznego, trenerów, instruktorów i animatorów sportu, – rozbudowa bazy sportowej w oparciu o resortowe programy (dofinansowania). 	<ul style="list-style-type: none"> – wychowanie fizyczne, – amatorskie sporty masowe, – współzawodnictwo – i rywalizacja sportowa, – stymulowany rozwój kultury fizycznej poprzez rozbudowę bazy materialnej i technicznej.

Tabela 2

Formy uczestnictwa w kulturze fizycznej, główne cele i zadania.

Wybrane składowe terminu: <i>Kultura fizyczna</i>	Kultura fizyczna w Polsce według unormowań prawnych	Kultura fizyczna w Ukrainie według unormowań prawnych
Formy uczestnictwa / sfery:		
Wychowanie fizyczne	–	–
Sport	–	–
Rekreacja ruchowa	–	–
<i>Rehabilitacja ruchowa / rehabilitacja zawodowa</i>	–	–
Turystyka sportowa	–	–
Edukacja zdrowotna / działalność prozdrowotna	– w podstawie programowej – w systemie edukacji jest powiązanie edukacji zdrowotnej z wychowaniem fizycznym na wszystkich etapach kształcenia.	– oddzielny państwowy program rozwoju kultury fizycznej i sportu w tym zakresie w Ukrainie. – medycyna sportowa.
Główne cele	<ul style="list-style-type: none"> – dbałość o prawidłowy rozwój psychofizyczny i zdrowie wszystkich obywateli, – realizacja w szczególności poprzez: wychowanie fizyczne, sport, rekreację ruchową, rehabilitację ruchową. 	<ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienie zdrowia, – rozwój zdolności fizycznych, moralnych i intelektualnych człowieka w celu harmonijnego kształtowania jego osobowości.
Zadania	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie prawidłowej budowy ciała, – rozwijanie sprawności ruchowej, – podnoszenie odporności i zdrowia organizmu, – wyrabianie czynnej rekreacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – podnoszenie poziomu zdrowia, rozwoju fizycznego i duchowego ludności, – wspieranie postępu gospodarczego i społecznego społeczeństwa, – ustanowienie międzynarodowego autorytetu Ukrainy w społeczności światowej.

Tabela 3

Kierunki kształcenia, studia i specjalizacje w obszarze kultury fizycznej.

Wybrane składowe terminu: <i>Kultura fizyczna</i>	Kultura fizyczna w Polsce według unormowań prawnych [3, 4]	Kultura fizyczna w Ukrainie według unormowań prawnych [5]
<p>Kierunki kształcenia w obszarze nauk o kulturze fizycznej w Polsce / Kierunki kształcenia w obszarze specjalności fizyczna kultura i sport (017) w Ukrainie</p> <p>[wybrane przykłady z polskich i ukraińskich uczelni]</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fizjoterapia, - Terapia zajęciowa, - Wychowanie fizyczne, - Sport, - Turystyka i rekreacja, - Turystyka i hotelarstwo, - Diagnostyka sportowa, - Kosmetologia, - Dietetyka w sporcie i rekreacji, - Trener personalny i fitness, - Zarządzanie w sporcie, - Sprawność fizyczna w siłach specjalnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - Zarządzanie w zajęciach sportowych, - Fitness i rekreacja, - Wychowanie fizyczne w sferze edukacyjnej i przemysłowej, - eSport (eSport), - Kultura fizyczna i rehabilitacja sportowa, - Działalność trenerska w wybranym sporcie, - i inne. -
<p>Specjalizacje i studia podyplomowe w obszarze nauk o kulturze fizycznej w Polsce / Kierunki kształcenia w obszarze specjalności fizyczna kultura i sport (017) w Ukrainie</p> <p>[wybrane przykłady z polskich i ukraińskich uczelni]</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pływanie (instruktor sportu w dyscyplinie pływanie), - Pływanie (trener pływania II klasy), - Trener personalny, - Dietetyka w sporcie i rekreacji, - Wychowanie fizyczne dla nauczycieli, - Trener przygotowania motorycznego, - Trener mentalny w sporcie, - Komunikacja i dziennikarstwo sportowe, - Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym, - Przygotowanie pedagogiczne, - Zarządzanie kryzysowe, - Bezpieczeństwo wodne, - Nauczanie edukacji dla bezpieczeństwa i cyberbezpieczeństwa ze strzelectwem, - Start for PH.D. in sport & Fitness sciences 	<ul style="list-style-type: none"> - Sport, - System szkolenia sportowców w sportach wodnych, - System szkolenia sportowców w lekkoatletyce, - System szkolenia sportowców w sztukach walki, - Trening sportowy i trening w sportach olimpijskich, - Zarządzanie i marketing w sporcie, - Zarządzanie i logistyka w sporcie, - Sport olimpijski i edukacja, - Wychowanie fizyczne fitness i rekreacja - Kultura fizyczna i rehabilitacja sportowa, - Cybersport (eSport), - (eSport), - i inne.

2. Wybrane składowe terminu: *Kultura fizyczna w działalności naukowej*

Międzynarodowa działalność naukowa w kulturze fizycznej (*rozszerzona o ochronę zdrowia, edukację zdrowotną, bezpieczeństwo: wodne, ratownictwo wodne, pedagogikę i psychologię*), bezpośrednio związana z autorami niniejszego opracowania obejmuje następujące ośrodki naukowe z Polski: Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Pomorska Szkoła Wyższa w Starogardzie Gdańskim i Staropolska Akademia Nauk Stosowanych w Kielcach oraz z Ukrainy: Umański Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. Pawła Tyczyny, Lwowski Państwowy Uniwersytet Kultury Fizycznej im. Iwana Boberskiego, Narodowy Uniwersytet Gospodarki Wodnej i Zarządzania Zasobami Naturalnymi w Równie, Charkowska Państwowa Akademia Kultury, Sumski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. A. S. Makarenko, Klasyczny Uniwersytet Prywatny w Zaporizhia, Drohobycki

Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny im. I. Franko, Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M. P. Dragomanova w Kijowie, Narodowy Uniwersytet Budowy Okrętów im. Admirala Makarowa w Mikołajewie, Tawrijski Narodowy Uniwersytet im. W.I. Vernadskiego, Międzyregionalna Akademia Zarządzania Personalem w Kijowie, Lwowski Państwowy Uniwersytet Bezpieczeństwa Życia, Uniwersytet Narodowy Politechnika Lwowska, Odeski Państwowy Uniwersytet Wewnętrznych Spraw, Odeski Narodowy Uniwersytet Morski i Południowoukraiński Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. K. D. Uszyńskiego w Odessie [6].

Wspólne dyskusje naukowców ukraińskich i polskich na wielu konferencjach naukowych, praktycznie codzienne rozmowy na różnych portalach społecznościowych od wielu lat, wspólne opracowania naukowe zasugerowały autorom pomysł i spowodowały opracowanie niniejszego materiału naukowego.

Tabela 4

Działalność naukowa w kulturze fizycznej [7].

Wybrane składowe terminu: <i>Kultura fizyczna</i>	Kultura fizyczna w Polsce według unormowań prawnych	Kultura fizyczna w Ukrainie według unormowań prawnych
Działalność naukowa w kulturze fizycznej:		
Dziedzina nauk w nauce polskiej / specjalizacja w nauce ukraińskiej	– nauk medycznych i nauk o zdrowiu	– oświata / pedagogika (kod: 01)
Dyscyplina nauk w nauce polskiej / specjalność w nauce ukraińskiej	– nauk o kulturze fizycznej	– fizyczna kultura i sport (kod: 017)
Pierwszy stopień naukowy	– doktor nauk o kulturze fizycznej	– kandydat nauk z wychowania fizycznego i sportu obecnie: doktor filozofii z wychowania fizycznego i sportu
Drugi stopień naukowy	– doktor habilitowany nauk o kulturze fizycznej	– doktor nauk z wychowania fizycznego i sportu
Profesorski tytuł	– profesor uczelni (dawniej: nadzwyczajny), – profesor (zwyczajny, tytularny).	– docent – profesor nadzwyczajny, – profesor (wiecznego uznania, tytularny).

Tabela 5

Definicje terminu kultura fizyczna – wybrane z naukowej literatury polskiej i ukraińskiej.

Wybrane definicje z polskiej naukowej literatury terminu: <i>Kultura fizyczna</i>	Wybrane definicje z ukraińskiej naukowej literatury terminu: <i>Kultura fizyczna</i>
Wiesław Osiński [8]: <i>Kultura fizyczna jest to ogół wytworów o charakterze materialnym i niematerialnym w dziedzinie dbałości o ciało i fizyczne funkcjonowanie człowieka, uznawanych w niej wartości i wzorów postępowania, które zostały zobjektywizowane, przyjęte i mają być przekazywane danej społeczności.</i>	Тетяна Юріївна Круцевич [9]: <i>Kultura fizyczna jest częścią kultury ogólnej, zbiorem szczególnych wartości duchowych i materialnych, sposobami ich wytwarzania i wykorzystywania w celu doskonalenia ludzi i rozwijania ich zdolności fizycznych.</i>
Zbigniew Krawczyk [8]: <i>Kultura fizyczna to względnie intensywny i utrwalony system zachowań w dziedzinie dbałości o rozwój fizyczny, sprawność ruchową, zdrowie i urodę, fizyczną doskonałość i ekspresję człowieka polegający wg danych przyjętych w danej zbiorowości wzorów a także rezultaty nowych zachowań.</i>	Богдан Михайлович Шиян [10]: Kultura fizyczna to zestaw osiągnięć społeczeństwa w tworzeniu i racjonalnym stosowaniu specjalnych środków, metod i warunków dla celowego fizycznego doskonalenia osoby.
Władysław Tatarkiewicz [8]: <i>Kultura fizyczna jest to dbałość psychiki o ciało.</i>	Богдан Михайлович Шиян [11]: Kultura fizyczna osobowości to zestaw ludzkich właściwości, które nabywane są w procesie wychowania fizycznego i wyrażają się w jego energicznej aktywności mającej na celu kompleksową poprawę jego natury fizycznej i utrzymanie zdrowego stylu życia.
Maciej Demel [8]: Elementowi procesu wychowania, zwanemu wychowaniem fizycznym odpowiada rzeczywistości społecznej zwany kultura fizyczną (...), która obejmuje te wszystkie wartości, które wiążą się z fizyczną postacią i fizycznym funkcjonowaniem człowieka, zarówno w jego własnym subiektywnym odczuciu, jak też w obrazie społecznie zobjektywizowanym. Wartości te odnoszą się do zdrowia, budowy i postawy ciała, odporności, wydolności, sprawności i urody.	Тетяна Юріївна Круцевич [9]: <i>Kultura fizyczna osoby (jednostki) to proces opanowywania wiedzy, umiejętności i zdolności edukacyjnych, edukacyjnych, rekreacyjnych, rekreacyjnych do dalszego wykorzystania w procesie samodoskonalenia, a w rezultacie – poziomu zdrowia fizycznego, który dana osoba była w stanie utrzymać lub poprawić dzięki swojemu pragnieniu, wiedzy, zdrowemu stylowi życia i aktywności fizycznej.</i>

<p>Andrzeja Wohl [8]: <i>Przez kulturę fizyczna rozumie całokształt dorobku społecznego w dziedzinie pielęgnacji ciała, to jest całokształt systematycznie stosowanych środków natury sprawnościowej, wychowawczej, higienicznej i rozrywkowej, wpływających na rozwój fizyczny ludzi, rozwój ich aparatu ruchowego oraz przystosowanie tegoż aparatu do wszechstronnych potrzeb osobowości ludzkiej w danych warunkach rozwoju życia społecznego.</i></p>	<p>Закон України „Про ФКиС” (Prawo Ukrainy "O FCS") [12]: Kultura fizyczna jest integralną częścią ogólnej kultury społeczeństwa, która ma na celu poprawę zdrowia, rozwój fizycznych, moralnych, wolicjonalnych i intelektualnych zdolności osoby w celu harmonijnego kształtowania jego osobowości.</p>
<p>Jan Szczepański [2]: <i>Kultura fizyczna to część kultury, która otacza nasza rzeczywistość zwykła się dzielić na świat natury i świat kultury. Pierwszy jest bezpośrednim wytworem sił przyrody, drugi świadomej działalności człowieka. To ogół wytworów działalności człowieka, materialnych i niematerialnych, wartości i uznawanych sposobów postępowania, przyjętych w danych zbiorowościach, przekazywanych innym zbiorowościom i następnym pokoleniom</i></p>	<p>Медицина енциклопедія (Encyklopedia medyczna) [13]: Kultura fizyczna (wychowanie fizyczne) to system promowania zdrowia i wychowania fizycznego ludzi poprzez ćwiczenia fizyczne w połączeniu z naturalnymi czynnikami natury i środkami higieny publicznej i osobistej.</p>
<p>Encyklopedia PWN [14]: <i>Kultura fizyczna to część kultury narodowej, obejmująca wiedzę, wartości, zwyczaje i działania podejmowane w celu zapewnienia właściwego rozwoju psychofizycznego, wychowania, doskonalenia uzdolnień i sprawności fizycznej człowieka oraz w celu zachowania oraz przywracania jego zdrowia.</i></p>	<p>Фармацевтична енциклопедія (Encyklopedia farmaceutyczna) [15]: Kultura fizyczna to zespół wartości materialnych i duchowych stworzonych przez człowieka w procesie praktyki społeczno-historycznej, charakteryzujących osiągnięty poziom rozwoju społeczeństwa na każdym określonym etapie.</p>

Dyskusja. Edukacja zdrowotna jest istotnym elementem kultury fizycznej, zarówno w Polsce i w Ukrainie. Kultura fizyczna obejmuje szerokie spektrum działań i wartości związanych z aktywnością fizyczną, zdrowiem i dobrym samopoczuciem. Edukacja zdrowotna koncentruje się na informowaniu, uczeniu i promowaniu zdrowych zachowań oraz podnoszeniu świadomości na temat korzyści wynikających z aktywności fizycznej, prawidłowej diety, higieny, unikania szkodliwych substancji. Poprzez integrowanie edukacji zdrowotnej w ramach kultury fizycznej, społeczeństwo może rozwijać świadomość zdrowotną i podejmować bardziej świadome decyzje związane z zachowaniem zdrowia i aktywności [16].

Natomiast w odniesieniu kultury fizycznej do **pedagogiki**, która stanowi zespół nauk o wychowaniu, istocie, celach, treściach, metodach, środkach i formach organizacji procesów wychowawczych. Pedagogika jako nauka o edukacji (wychowaniu, kształceniu, dydaktyce), należy do nauk społecznych i zajmuje się rozwojem i zmianami mechanizmów wychowania oraz kształcenia na przestrzeni całego życia człowieka. Teoria wychowania zajmuje się ona wychowaniem, tj. kształtowaniem postaw i cech osobowości uczniów oraz stwarzaniem warunków do samowychowania. Odgrywa rolę służebną w stosunku do praktyki pedagogicznej, rozwiązując problemy rodziców, wychowawców, nauczycieli. Do szczegółowych rodzajów teorii wychowania

można zaliczyć między innymi: wychowanie moralne, wychowanie zdrowotne, jak i właśnie **wychowanie fizyczne**. Dodatkowo, należy zauważyć, że jedną z głównych gałęzi nauk pedagogicznych jest dydaktyka, która zajmuje się procesami nauczania i uczenia się, wszelkimi przedmiotami na kolejnych poziomach tych procesów, od przedszkola do studiów wyższych, a także mających miejsce poza instytucjami oświatowymi, przy zwykłych czynnościach. Jest to zatem nauka o systemie poprawnie uzasadnionych twierdzeń i hipotez dotyczących procesu, zależności i prawidłowości nauczania a uczenia się oraz sposobów kształtowania tego procesu przez człowieka [17]. W ramach *dydaktyk szczegółowych*, które badają zagadnienia specyficzne tylko dla jednego przedmiotu nauczania, na przykład wychowania fizycznego – to jest *metodyka nauczania wychowania fizycznego, metodyka kultury fizycznej czy edukacji zdrowotnej*. Dydaktyki szczegółowe są teoriami nauczania i uczenia się, poszczególnych przedmiotów na określonych poziomach nauczania, także nauczania na poziomie wyższym.

Wnioski. Na bazie przeprowadzonych badań i powyższej dyskusji nasuwają się nam autorom następujące wnioski:

- definicje w obu krajach są bardzo zbliżone, zarówno w aspekcie prawnym jak i naukowym,
- różnica jest w systematyce dziedziny nauk w nauce polskiej i odpowiednika w specjalizacji w nauce ukraińskiej: w Polsce są to *nauki*

medycznych i nauk o zdrowiu, a w Ukrainie jest to *oświata*,

– podobna różnica jest w systematyce dyscypliny naukowej w nauce polskiej i odpowiednika w specjalności w nauce ukraińskiej: w Polsce są to *nauki o kulturze fizycznej*, a w Ukrainie jest to *fizyczna kultura i sport*,

– według nowego prawa ukraińskiego, pierwszy stopień naukowy w Ukrainie to doktor filozofii z wychowania fizycznego i sportu, a w Polsce to doktor nauk o kulturze fizycznej,

– według nowego prawa ukraińskiego, drugi stopień naukowy w Ukrainie to doktor nauk z wychowania fizycznego i sportu, a w Polsce to doktor habilitowany nauk o kulturze fizycznej,

– mając na uwadze powyższą dyskusję można stwierdzić, że pedagogika (oświata, według specjalizacji w Ukrainie) – to teoria wychowania (*wychowanie fizyczne*) i dydaktyka (*metodyka kultury fizycznej*),

– w odniesieniu do terminu: *edukacja zdrowotna* – w Ukrainie jest oddzielny narodowy program w tym zakresie, a w Polsce w podstawie programowej w systemie edukacji jest powiązanie edukacji zdrowotnej z wychowaniem fizycznym na wszystkich etapach kształcenia.

Podsumowanie. Autorzy uważają, że można stwierdzić, pomimo drobnych różnic przedstawionych w powyższych wnioskach – główne cele, zadania i główne kierunki wdrażania kultury fizycznej, jej formy uczestnictwa, kierunki kształcenia, specjalizacje, studia podyplomowe jak i teoretyczne, naukowe definicje terminu *kultura fizyczna* są bardzo podobne, praktycznie i teoretycznie takie same. Zdaniem autorów bezwzględnie wpływa to na wspólny system kształcenia w obu krajach i co za tym idzie wspólną wymianę studentów. Wpływa to też na bardzo dobre sąsiedzkie relacje Ukrainy i Polski (Polski i Ukrainy), na co w odczuciu autorów nasze kraje na to zasłużyły.

Autorzy opracowania, na podstawie dokonanej analizy wybranych uregulowań prawnych obowiązujących w Polsce i Ukrainie oraz przeglądu piśmiennictwa – podjęli próbę opracowania współczesnej, autorskiej definicji kultury fizycznej:

Фізична культура є частиною національної культури певної країни як результат колективної діяльності і досягнень суспільства. Отже, це педагогічне втручання в процес фізичного розвитку кожної людини. Фізична культура є складовою педагогічного процесу, основою на теорії виховання (як наприклад: фізичне виховання, оздоровче виховання і естетично-художнє виховання) і дидактики навчання – однієї з розгорнутих

дидактик, предмета викладання (як наприклад: методика фізичного виховання, методика оздоровчого виховання і методика фізичної культури). Зміст у цьому педагогічному процесі мають реалізувати кваліфіковані фахівці (вчителі, викладачі, тренери та інструктори) у сфері формування широких, всебічних знань і навичок, пов'язаних з руховою активністю, розвитком фізичної підготовленості й здорового способу життя серед учнів, студентів та дорослих. Педагогічний процес також спрямований на пропаганду здорового способу життя поряд з формуванням позитивних звичок, які мають сприяти загальному добробуту і знанню сучасним суспільством певної країни правил безпеки під час занять спортом або відпочинку при збереженні командної співпраці і чесної гри. Нині фізична культура, що формується в процесі фізичної підготовки, є основою оборонної підготовки кожної країни.

[Педагогів: Даріуш В. Скальські та Наталія Цигановська, Гданськ – Харків 2023]

***Kultura fizyczna**, jest to część kultury narodowej w wyniku zbiorowej działalności i osiągnięć społeczeństwa. Jest to więc pedagogiczna ingerencja w przebieg rozwoju fizycznego każdego człowieka, społeczeństwa. Kultura fizyczna jest składową procesy pedagogicznego opartego na teorii wychowania (jako: wychowania fizycznego, wychowania zdrowotnego i wychowania estetycznego – artystycznego) i dydaktyki nauczania – jedną z dydaktyk szczegółowych, przedmiotu nauczania (jako: metodyki wychowania fizycznego, metodyki edukacji zdrowotnej i metodyki kultury fizycznej. Treści w tym procesie pedagogicznym powinny być realizowane przez wykwalifikowanych specjalistów (nauczycieli, wykładowców, trenerów i instruktorów) w zakresie rozwijania szerokiej, kompleksowej wiedzy i umiejętności związanych z aktywnością fizyczną, rozwijaniem sprawności fizycznej oraz zdrowym stylem życia wśród uczniów, studentów i osób dorosłych. Proces pedagogiczny ma również na celu promowanie zdrowego stylu życia, wraz z kształtowaniem pozytywnych nawyków, które powinny przyczynić się do ogólnego dobrobytu i wiedzy współczesnego społeczeństwa danego kraju o zasadach bezpieczeństwa podczas sportu lub rekreacji, przy jednoczesnym zachowaniu współpracy zespołowej i fair play. Współcześnie kultura fizyczna, wynikająca z jej definicji sprawność fizyczna stanowi fundament w wyszkoleniu obronnym każdego narodu.*

[Pedagogdy: Dariusz W. Skalski i Natalia Tsyhanovska, Gdańsk – Charków 2023]

Bibliografia:

1. Skalski D., Tuz M., Czarnecki D. *Kultura fizyczna, edukacja zdrowotna i bezpieczeństwo. Współczesne wybrane zagadnienia Tom 1*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Gdańsk 2020, s. 10.
2. Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1970, s. 86.
3. *Ustawa o kulturze fizycznej z dnia 18 stycznia 1996 roku*, Dz. U. 1996 Nr 25 poz. 113 (z póź. zm. Dz.U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675, z 2008 r. Nr 195, poz. 1200, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 97, poz. 801, Nr 226, poz. 1809.).
4. *Ustawa o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 roku*, Dz. U. 2010 Nr 127 poz. 857 (z póź. zm. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599, 2185.).
5. *PRAWO Ukrainy O kulturze fizycznej i sporcie*, Ustawa weszła w życie w dniu publikacji – 29 stycznia 1994 r., z wyjątkiem drugiej części art. 12, który wszedł w życie od roku akademickiego 1995/1996 (zgodnie z Uchwałą Rady Najwyższej Ukrainy z 24 grudnia 1993 N 3809-XII), (Zmienione ustawami Ukrainy z dnia 18 czerwca 1999 r. N 770-XIV z dnia 10 lutego 2000 r. N 1453-III z dnia 21 czerwca 2001 r. N 2548-III z dnia 16 grudnia 2004 r. N 2264-IV z dnia 3 lutego 2005 r. N 2416 - IV z dnia 19 stycznia 2006 r. N 3370-IV z dnia 15 maja 2007 r. N 1021-V).
6. Skalski D.W., Kindzer B., Graczyk M. *Польсько-Українська співпраця в світлі Євроінтеграційних процесів в Україні. Міжнародна науково-практична конференція: Євроінтеграційні процеси в Україні: історичні, культурні, політико-правові та психологічні аспекти*, Київ, 12 квітня 2023 року.
7. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej>
8. Grabowski H. *O kształceniu i wychowaniu fizycznym*. Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie: Nauka dla Wszystkich Nr 415, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Wrocław-Łódź, 1987, s. 5-10.
9. *Теорія і методика фізичного виховання* : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. К. : Олімпійська література, 2008. Т. 1. 391 с. ; Т. 2. 366 с.
10. Шиян Б. М. *Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах фізичного виховання і спорту* : навч. посіб. / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша. Х. : ОВС, 2005. 208 с. ISBN 966-7858-39-1.
11. Шиян Б. М. *Теорія і методика фізичного виховання школярів* : [підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту] : у 2 ч. Т. : Навчальна книга – Богдан, 2004. Ч. 1. 272 с. ; Ч. 2. 248 с.
12. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24.12.1993 р. № 3808-XII (із змінами, внесеними згідно з законами України від 3.02.2005 р. № 2416-IV та від 15.05.2007 р. № 1021-V
13. URL: <https://medical-enc.com.ua/fizkultura.htm>
14. *Internetowa Encyklopedia PWN*, Wyd. PWN, Warszawa. URL: <https://encyklopedia.pwn.pl/> (dostęp: 27.06.2023.).
15. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/373/fizyczna-kultura>
16. Czarnecki D., Skalski D. W., Tsyhanovska N. V., Svyshch L., Kyryk O. *Wpływ ograniczonej aktywności fizycznej na organizm młodzieży. Rehabilitation & Recreation*. 2023. № 14. C. 159.
17. Skalski D. W., Tsyhanovska N. V., Vynogradskyi B. A., Semenova N. W. *Modelowanie umiejętności nauczyciela kultury fizycznej a edukacja zdrowotna. Південноукраїнські мистецькі студії*. 2022. Випуск 1. С. 11.

References:

1. Skalski D., Tuz M., Czarnecki D. *Kultura fizyczna, edukacja zdrowotna i bezpieczeństwo. Współczesne wybrane zagadnienia Tom 1*, Wydawnictwo Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, Gdańsk 2020, s. 10.
2. Szczepański J., *Elementarne pojęcia socjologii*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1970, s. 86.
3. *Ustawa o kulturze fizycznej z dnia 18 stycznia 1996 roku*, Dz. U. 1996 Nr 25 poz. 113 (z póź. zm. Dz.U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675, z 2008 r. Nr 195, poz. 1200, z 2009 r. Nr 62, poz. 504, Nr 97, poz. 801, Nr 226, poz. 1809.).
4. *Ustawa o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 roku*, Dz. U. 2010 Nr 127 poz. 857 (z póź. zm. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599, 2185.).
5. *PRAWO Ukrainy O kulturze fizycznej i sporcie*, Ustawa weszła w życie w dniu publikacji – 29 stycznia 1994 r., z wyjątkiem drugiej części art. 12, który wszedł w życie od roku akademickiego 1995/1996 (zgodnie z Uchwałą Rady Najwyższej Ukrainy z 24 grudnia 1993 N 3809-XII), (Zmienione ustawami Ukrainy z dnia 18 czerwca 1999 r. N 770-XIV z dnia 10 lutego 2000 r. N 1453-III z dnia 21 czerwca 2001 r. N 2548-III z dnia 16 grudnia 2004 r. N 2264-IV z dnia 3 lutego 2005 r. N 2416 – IV z dnia 19 stycznia 2006 r. N 3370-IV z dnia 15 maja 2007 r. N 1021-V).
6. Skalski D.W., Kindzer B., Graczyk M. (2023). *Polsko-Ukrainska співпраця в світлі Євроінтеграційних процесів в Україні* [Polish-Ukrainian cooperation in the light of European integration processes in

Ukraine]. Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia: Yevrointehratsiini protsesy v Ukraini: istorychni, kulturni, polityko-pravovi ta psykholohichni aspekty, Kyiv, 12 kvitnia 2023 roku. [in Ukrainian]

7. Perelik haluzei znan i spetsialnostei, za yakymy zdiisniuietsia pidhotovka zdobuvachiv vyshchoi osvity, Zatverdzheno postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29 kvitnia 2015 r. № 266. URL: <http://vnz.org.ua/zakonodavstvo/101-perelik-galuzej-znan-i-spetsialnostej> [in Ukrainian]

8. Grabowski H. O kształceniu i wychowaniu fizycznym. Polska Akademia Nauk Oddział w Krakowie: Nauka dla Wszystkich Nr 415, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław-Warszawa-Kraków-Wrocław-Łódź, 1987, s. 5-10.

9. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia : [pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. fiz. vykhovannia i sportu] : u 2 t. / za red. T. Yu. Krutsevych. K. : Olim-piiska literatura, 2008. T. 1. 391 s. ; T. 2. 366 s. [in Ukrainian]

10. Shyian B. M. (2005). Metodyka vykladannia sportyvno-pedahohichnykh dystsyplin u vyshchykh navchalnykh zakladakh fizychnoho vykhovannia i sportu [Methodology of teaching sports and pedagogical disciplines in higher educational institutions of physical education and sports]: navch. posib. / B. M. Shyian, V. H. Papusha. Kh. : OVS, 208 s. ISBN 966-7858-39-1. [in Ukrainian]

11. Shyian B. M. (2004). Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkolariv [Theory and methods of physical education of schoolchildren]: [pidruch. dlia stud. vyshch. navch. zakl. fiz. vykhovannia i sportu] : u 2 ch. T. : Navchalna knyha – Bohdan, 2004. Ch. 1. 272 s. ; Ch. 2. 248 s. [in Ukrainian]

12. Zakon Ukrainy «Pro fizychnu kulturu i sport» vid 24.12.1993 r. № 3808-XII (iz zminamy, vnesenymy zghidno z zakonamy Ukrainy vid 3.02.2005 r. № 2416-IV ta vid 15.05.2007 r. № 1021-V [in Ukrainian]

13. URL: <https://medical-enc.com.ua/fizkultura.htm>

14. Internetowa Encyklopedia PWN, Wyd. PWN, Warszawa. URL: <https://encyklopedia.pwn.pl/> (dostep: 27.06.2023.)

15. URL: <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/373/fizyczna-kultura>

16. Czarnecki D., Skalski D. W., Tsyhanovska N. V., Svyshch L., Kyryk O. (2023). Wpływ ograniczonej aktywności fizycznej na organizm młodzieży. *Rehabilitation & Recreation*. № 14. S. 159.

17. Skalski D. W., Tsyhanovska N. V., Vynogradskyi B. A., Semenova N. W. (2022). Modelowanie umiejętności nauczyciela kultury fizycznej a edukacja zdrowotna. *Southern Ukrainian art studios*. Vypusk 1. S. 11.

Наукове видання

**НАУКОВІ ПРАЦІ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ**

Випуск 3 (65), 2023

Видання виходить 6 разів на рік

Коректор *Я. І. Вишнякова*
Комп'ютерне верстання *Ю. В. Ковальчук*

Підписано до друку 06.07.2023 р.
Формат 60×84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 3,95.
Наклад 100 прим. Замовлення № 0923/597

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглєзі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.